

»Istra« je potreban list!
»Istra« je dobar list!
To se često čuje. Takva prizna-
nja našem listu čuli ste i vi već
mnogo puta. Sigurno ste i vi
toga mišljenja...

ISTRA

Ako ste i vi toga mišljenja, onda
ćete tim lakše i radosnije učiniti
ono što vas molimo: potražite
među vašim znancima i prijate-
ljima ljude, koji nisu preplaćeni
na list i preplatite ih.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

RESNICA PRODIRA

Frazeologija »korporacije« je bila naj-
moćniji val fašizma. Vsa Evropa Hitlerje-
vega kova in ves mešanski tisk sta se v
l. 1933. opajala s »filozofijo« korporativne
države. Jasno je, da se ta val ni dvignil
spontano. Plačali so ga ogromni fondisti
države. Za politično propagando fašizma iz
vseh industrijskih in finančnih centrov. Na-
men teh poskusov je bil očiten. Prepričan
naj bi neizkušeno javnost, da se je našla
»rešitev« iz vseh kriz, tako zvana »rešitev
v fašizmu«.

Taj propagandi se gotovo mora priznati
to, da je bila dobro organizirana. Zaman so
poznavaletali Italije dopovedovali ljudem res-
nico. V nekaterih državah se je fašizem
utrdil in ustrvarja novo, »korporacijsko mi-
selnost«.

Angleško časopisje pa se je končno pri-
čelo otrešati tega navala. Poglejmo, kaj
pravi o tem ugledni tednik »Manchester
Guardian«, ki je dne 29. XII. 1933. ob-
javil poročilo svojega specialnega kore-
spondenta »Korporativna država«.

Članek naštevava in kritizira trdi-
ve nekaterih zastopnikov kor-
porativne države. V začetku konsta-
tira, da je v Angliji zaenkrat kult diktatu-
re še redek (razen kot vladna metoda, ki
jo uporablja Anglija sama nad orientali).
Pač pa se dobi marsikak pristav fašizma,
ki vidi njegove zasluge drugje in ne v Mus-
solinijevi autokraciji, češ da ta mi bistvena
»fašizem«.

Nato naštevava angleške propagatorje kor-
poracij.

Izrazit zastopnik teh ljudi je že dolgo
Mr. Harold Goad, načelnik brit-
kega instituta v Firenci. On ne
»oči le diktature od fašizma, temveč oboje
»korporativne države. Trdi, da lahko ek-
stira korpor. država brez fašizma in dikta-
ture, prav tako kakor fašizem in diktatura
brez korporativne države.

Glavna značilnost korporativne države
so po njem (in brez dvoma so) »sindikati«
delavcev in delodajalcev. Sindikati so zdru-
ženi v federacije in narodne konfederacije
za delavce oziroma delodajalce. Korporacije
so skupne organizacije delavskih in delo-
dajalskih konfederacij za določen sektor in-
dustrije. »Ti sindikati (pravi Mr. Goad)
morajo biti svobodni in odprti, ne smejo
biti ne ekskluzivni, niti monopolistični in
morajo biti prostovoljni, takoreč (pod-
črtal Mr. G.) spontani. To so skupine ka-
kor naši »trade-unions«, toda lahko sestojijo
ali iz delavcev ali iz delodajalcev. »Ali bi
kdo (sprasuje poroč. M. G.) ki ne živi
v Italiji iz tega razumel, da de-
lavski sindikati v korporativni
državi nimajo nobene zveze (ni-
so nasledniki) z dvema velikima
prostovoljnima in spontanima
delavskima organizacijama iz
predfašističnih dni in da ima-
je uspešen, popoln monopol v
svojem delovanju? Poročevalec na-
vaja v potrdilo te trditve drugega pisatelja:
Mr. Turner kraljevi Komercial-
ni svetovalec v Rimu piše, da pač ek-
sistira poleg delodajalskih sindikatov tudi
še prejšnje predfašistične organizacije, toda
»nobena delavska organizacija ni preživela
fašistične revolucije (izveža so samo ne-
katera društva za medsebojno pomoč)«.

Pomirjujoča enakost med delavskimi in
delodajalskimi sindikati, ki jo človek po g.
Goadu pričakuje, torej izginja. Drugi pisa-
telj je dr. Pitigliani, avtor dela:
»The Italian Corporate State«
1933, piše: »Praktično je možno, da bi
obstojala društva z istimi nameni kakor
priznane asociacije, zelo omejena... Ta vr-
sta sindikatov... ni imela v Italiji nika-
kega praktičnega razvoja«.

Tako torej po pričevanju dveh prijateljs-
kih opazovalcev fašizma (Mr. Turnerja in
dr. Pitiglianija) korporacije niso
»svobodni in odprti sindikati, niti
ekskluzivni niti monopolistični«
toda prostovoljni in ta-
koreč spontani kar trde fašisti
marveč so vsaj za delavce te-
meljito monopolistične, kajti brez
ozira na zakon kakšne druge organizacije
dejansko morejo obstojati. V tem smislu so
korporacije monopolistične in tudi eksklu-
zivne, čeprav nemara Mr. Goad misli s to
besedo, da ne izključujejo nikogar, ki jim
želi pristopiti. (Glede tega velja običajno
pravilo, da morajo biti člani »dobrega mo-
ralnega in političnega vedenja z narodnega
stališča«.) Ti pogoji pa so že sami zapora.
»Dobro vedenje« gotovo ni preveč grozen
pogoj tam, kjer so ljudje enotni glede tega
kakšno vedenje je moralno in dobro, in kjer
odloča o tem nepristranska oblast. Toda te-
mere si lasti fašizem očitno neupravičeno.

Kaj pa glede »spontanosti« sindikatov?
Anglež, ki stoji o (takorekoč) spontani
asociaciji, more misliti le na tako
asociacijo, v kateri se združujejo člani
po lastnem nagibu, se odločijo, kaj bi bilo
po njih najbolje in naročajo svojim eksekuti-
vam, da to izvršijo. Kako je gleda tega v

Izredno sodišče sodi: 40 let ječe

Grohar in Zgaga obsojena na 20 let ječe

po 16 mesecih preiskovalnega zapora

Ljubljana 13. januarja 1934. (Agis).
Že decembra leta 1932 smo poročali o are-
taciji Janeza Zgaga, trgovca in Tomaža
Groharja, mesarja in gostilničarja, oba jugo-
slovenska državljana, doma iz Podbrda. Are-
tirana sta bila že v septembru 1932. Nova
vest o njiju je sledila v »Istri« maja meseca,
ko se je predvideval proti obema proces v
Rimu. Vzroki aretacije niso bili še znani in
tudi danes niso. Sumilo pa se je, da sta bila
žrtvi denunciacije. Danes pa je prispela vest
da sta obsojena.

Nihče še tako zagrizen, a trezen Italijan
ne more verjeti, da je to resnica. In vendar
10 t. m. je bilo sodišče za zaščito države
spet pri svojem krvavem poslu. Ni bil na-
povedan proces, niti v časopisih nobene ve-
sti, tudi o rezultatu niti besedice, temveč

čisto mirno in tajno, neopazeno se je vse to
zgodilo, kot drugi vsakdanji dogodki. Po
šestnajst mesečnem preiskovalnem zaporu
sta bila v Rimu obsojena vsak na 20 let je-
če, 52letni Grohar Tomaž in Zgaga Janez
iste starosti. Oba sta bivala v Podbrdu že
od mladosti. Grohar je daleč naokrog znan
mesar in gostilničar mož dobričina, vedno
dobro razpoložen. Njegova gostilna s kuhin-
jo je uživala sloves kot ena najboljših v
tem kotu saj je razpolagal tudi z najlepšimi
lokali. Odkar je Grohar, zaprt je zaprti tudi
njegova gostilna, a njegov salon je zasedel
temkaljnji fašjo, ker je to pač najlepši pro-
stor, ki so si ga mogli izbrati.

Zgaga Janez je sosed Groharjev, saj sta
si svaka, ima dobro upeljano trgovino me-
šanega blaga zraven tega se je bavil tudi
z lesno trgovino. Živela sta pošteno ter sta

imela tudi mirno vest. Nihče ne ve zakaj
sta obsojena in česa ju obdolžujejo. Doz-
devno je vse le delo maščevalnosti gotove
osebe, oziroma ljudi ki sta h bila ta dva
človeka na potu.

Porazno je vplivala vest o njuni obsodbi.
saj so ju že takoj po aretaciji pričakovali
doma, in dalje vedno teden za tednom me-
sec za mesecem. Vsi so komaj čakali, da
pride do obravnave, ker so bili trdno prepri-
čani da bosta oproščena.

Sodba: 20 let! In ne samo to. Dva
moža z 52 leti obsojena skupno
na štirideset let. Kaj so jima fašistična
sodišča v šestnajstih mesecih preiskave na-
prtila ni znano. Vendar je taka obsodba
težko mogoča drugje, pač pa v fašistični
državi kot je Italija.

KAKO SU KARABINJERI UBILI seljaka Štifanića na Poreštini

Pula, januara 1934. — »Istra« je ne-
davno donijela vijest, u kojoj se je javlja-
lo, da su karabinjeri na Poreštini ubili
mladog seljaka Štifanića, njegovog brata
ranili i ranjenoga s trećim brovom odveli
u zatvor. Ta je vijest bila sastavljena
prema izvještaju u tršćanskim novinama,
koje su javile, da su karabinjeri naišli na
braću Štifaniće, koje su tražili dugo vre-
mena zbog krađe i po svemu je izgledalo,
da su Štifanići doista neki lopovi. Medju-
tim stvar stoji drugačije.

U Badernu je bio okrađen šumski čuvar,
koji je u vrlo slabim odnosajima sa fami-
lijom Petra Štifanića iz Štifanići kod Ba-
derne. On je karabinjerima prijavio Štifa-
niće, da su onj krivi za krađu. Učinio je
to zato, jer je mrzio Štifaniće i htio im je
osvetiti se.

Dne 14. decembra u jutro karabinjeri
su došli oko pet sati u Štifaniće pred
štalu Petra Štifanića.

U štali su spavala tri mladića. Karabinjeri
su tukli po vratima i tražili, da im se otvo-
ri. Jedan od Štifanića, koji je spavao do
vratiju pitao je ko je. Odgovor je glasio:
»Karabinjeri su, otvorite!« Mladić se je sje-
tio sigurno, kako su se često na Poreštini
i lopovi prikazivali kao karabinjeri, pa je
bio nepovjerljiv, i rekao je neka dovedu
domaćeg seoskog župana, jer ih ne pozna,
pa da će im u tom slučaju otvoriti. Ali

karabinjeri su tada silom razvalili vrata i
bijesni provalili u staju.

Rasvjetlili su svojim svjetiljkama i
opazili mladića kako leži na jednoj
postelji. Bio je to Danilo Štifanić. Na-
redili su mu, da se digne i da digne
ruke u zrak. To je Danilo i učinio,
kleknuvši na postelji. Karabinjeri su
uperili puške protiv njega i zapitali ga
zašto nije otvorio, a mladić im je od-
govorio, da ih nije mogao poznati, pa
se bojao da otvori nepoznatim ljudima.
Nije ni dorekao, a jedan je bijesni
karabinjer odapao pušku, i mladić se s
groznim krikom srušio. Bio je na mje-
stu mrtav.

Hlapac, koji je ležao u drugom kutu, je
sve to gledao.

Kad su to izvršili, karabinjeri su otišli
iz staje i postavili se na stražu dvadeset
metara od staje.

Drugi brat Štifanić, koji je spavao u pr-
vom katu staje, došao je na prozor sav
zaprepašten

ali je pritom jedan karabinjer pucao u
njega i ranio ga u lakat desne ruke.
Kasnije su tog ranjenog mladića vezali i
htjeli da ga vode u zatvor, a kad su nato
dotrčali treći stariji brat i bratučed, svu
su trojicu odveli u zatvor u Badernu.

Mrtvi je ostao u staji. U deset sati je
došla komisija iz Poreča i pregledala mr-

italijanski korporativni državi? Kakor je
znano, je ob prihodu Duceja na oblast
ogromna većina delavcev pripadala ali so-
cialističnim splošnim strokov-
nim organizacijam ali katoliš-
ki splošni zvezi. Toda nemara so
bili tiranično prisiljeni v te organizacije in
so ob prihodu fašizma le ubežali kontroli
»agitatorjev«. Pričevanje volitev v tovar-
nah (znan je slučaj fiatskih tovarnic v Tur-
nu), kjer so mogli še nekaj let po fašizmu
delavci izbrati tovarniški svet, da se je po-
gajal z delodajalci, je čisto nasprotno takšni
razlagi. Delavci so spontano — t. j. kljub
uradnemu pritisku — še nadalje v ogromni
večini volili svoje stare reprezentante.

Od takrat pač res že dolgo let nimajo
prilike, da bi pokazali taka čustva — razen
če so nemara tovarniški sveti izbrani taj-
no. Dolga vrsta »upornih« de-
lavcev, ki defilirajo dan na dan
čprav zdaj manj številni, pred
Specialnim tribunalom za ob-
sodo zaradi političnih zloči-
nov, priča o gibanju za granit-
no fasado.

Gotovo je, da so delavci zdaj reprezeni-
tani v sindikatih po novem razredu o tem
pravi dr. Pitigliani: »Sindikatski uradnik v
korporativni državi mora očitno imeti čisto
drugačne lastnosti kakor sindikalni organi-
zator v sindikalizmu baziranem na razred-
nem nasprotstvu«. In tudi Mr. Goad je opa-
zil, da so reprezentanti delavcev pod seda-
njim režimom večinoma ljudje srednjega
sloja, pa ne delavci.

In zakaj ne? »Zuljava roka ni mnogo
prida pri posvetovanju niti. Delo predstavi-
nikov delavstva pod fašističnim režimom je
sklepanje kolektivnih pogodb po pogajanju
z delodajalci, ali — v slučaju nesoglasja —
predložitev delavskih zahtev Delovne-
mu razsodišču. Samo fanatik ali ekon-
omski determinist bi mislil, da se »bour-
geois« ne more nikoli dobro boriti za višje
meze in boljše prilike. Glave predfašistič-

nih delavskih združenj so bile, kakor pra-
vijo v Italiji, izredno meštanske«. (Zato so
bile za nič. Opazka M. G.)

Vsakega proučevalca Italije more zani-
mati ali so ital. delavci dobili boljše ali
slabšo relativno pozicijo pod po njih skle-
njenimi kolektivnimi pogodbami. Samo fa-
natičen nevernik v ekonomske činitele bi
mogel zanikati, da mora tu v glavnemu od-
ločati stališče delavskega razreda napram
kolektivni državi. Toda tu iščemo odgovor
le na drugo vprašanje: Ali je, — kakor
trdi Mr. Goad, — korporativna dr-
žava »velika nova filozofija,
nov sistem vlade«, s čimer misli, da
lahko obstoja tudi neodvisno od diktature
in fašizma in je uporabna tudi zunaj Ita-
lije?

Preizkušnja je gotovo ta: Duce je umr-
ljiv in ducestvo zaenkrat še ni dedno. Ako
Duce umre, je komaj pričakovati, da bi
kralj Viktor Emanuel našel drugega Duceja;
ne more se obrniti na vodje parlamentarnih
strank, ki so nekoč dosegli s svojim delom
zaupanje velikih skupin naroda, kajti izvo-
ljenih strank ni. Ali bodo moške v korpo-
rativni državi tedaj tako trdni v svojih ura-
dih, da bodo mogli politično preživeti Mus-
solinija? Ali bodo v stanu reči: »Veličan-
stvo, lahko odgovarjamo za svojo korpora-
cijo, konfederacijo ali sindikat?«

Samo v tem primeru pa bi
bila »korporativna država« res politična
vstvaritev.

Po dr. Pitiglianiju, ki je menda najte-
meljitejši poznavalec korporativne države v
Italiji, naj bi bilo tako stanje cilj fašizma.
Ako je korporativna država izpodrinila li-
beralno (parlamentarno) državo, je tre-
ba misliti, da nadomešča pri-
padnost državljana h kakšni
stranki, ki jo je prej izrazil ob volitvi,
zdaj zaupanje, ki ga čuti (kot pro-
ducent) v edini organ, ki sago-
varja njegovo stvar. In radi tega
trdi Pitigliani:

»Volitve tistih, ko vodijo poslovne aso-
ciacije v Italiji ne marajo izvajati točno
ako želimo dati članom sindikalnih asocia-
cij virov v asociaciji, ki jim pripadajo«.

Mr. Goad odgovarja na vprašanje, kako
so izbrani predstavniki ali uradniki asocia-
cij da jih: izbirajo v nekaterih
slučajih s dvigom roke; v dru-
gih »je nekaj kandidatov pos-
tavljenih po splošnem soglasju
(O, čudeži nove filozofije!) in izbirajo
med njimi...« Signor Pitigliani pa na
drugi strani odkrito prizna, da »doslej
sindikatske organizacije niso
imale točne politike v tej stva-
ri«. Torej izgleda po vsem da je vodstvo
sindikata še prav tako birokratsko kot
kdaj prej. Nemara se je, ali pa ni mnogo
storilo za sindikaliziranega delavca, toda
pri izbiri svojih predstavni-
kov delavec nima nič beseda.
Vočitelj delodajalskih konfederacij so ne-
mara izvoljenci svojih gospodov; voditelj
delavskih asociacij so tisti, ki se zde dru-
gim pripravni za to posel. In nemara so.
V tem primeru pa se lahko slavi korpora-
tivna država le kot dobrohotna avtokrati-
ja. Toda čemu govoriti da je kaj več?

K tem točnim oznatbam fašizma bi mi
mogli dodati le še podkrepitev misli, da kor-
porativni sistem v Italiji ni niti najmanjša
garancija za ureditev gospodarskih — delov-
nih razmerij in vprašanj. Italijanski dela-
vec in z njim še očitneje naš, slovenski de-
lavec v Italiji je brezpravna raja. Pravico
delavnega človeka so tam samo na papirju.
Mi le predobro vemo, da fašizem teh dej-
stev z vso svojo propagando ne more uta-
jiti. Dobro pa je, da se tudi evropska zuna-
njanja javnost končno pouči o tem, da faš-
istična organizacija korporacij narodu ni
uzakoniła pridobljenih pravic in da že za-
radi tega ni nikakšna garancija za obsta-
nek tistih drobcev prava, ki so kljub faš-
izmu doslej še v veljavi. — G.

Tri aretacije na Goriškem

Aretiran je bil v Gorici 22letni Anton
Ipavec pod obtožbo, da se je zoperstavil
policijskemu agentu. Aretiran je bil na Sak-
sidu pri Dornbergu Ivan Lisjak, Orožniki
so ga našli »oboroženega« z velikim kmet-
skim krivcem. Nato so šli na dom in pre-
iskali stanovanje, kjer so po poročilu goriške
policije našli orožje in municijo. Kakšno je
bilo to orožje in kakšno strelivo poročilo
ne pove. — V Tribuši so orožniki aretirali
Urbana Grudna, ker so našli na njegovem
domu eksplozivne snovi. Kmetje rabijo raz-
streljiva sredstva navadno za razstrelje-
vanje v svojem zemljišču. To so po večini
vojni ostanki.

DALMACIJO HOČEJO!

Resnicoljubnost in verodostojnost italijanskih listov, ki vsi brez izjeme stoje pod neposrednim vplivom vlade, nam je vsem znana, in se radi nje ne bomo prav nič razburjali. Da pa so ti listi v svojih člankih večini naravnost nesramno zlobni, je to poleg nešteti drugih dokazov tudi fašistični akademski list »Libro e moschetto«. Ta list, ki izhaja v Milanu in katerega ime (knjiga in puška) ter razni citati iz govorov Mussolinija kažejo koliko samostojnosti mišljenja in pisanja mu smemo pripisovati, se odlikuje po svojih lažeh in sovinskih hujkarijah, ki jih trosi v italijanski akademski svet.

Coveku, ki prebira tak list, se nehoti vsiljuje vprašanje: ali je mogoče, da prihajajo puhloglave besede, obrabljene fraze in smešno patetični ton v katerem je list pisan, iz vrst italijanske mlade inteligencije, ki se izobražuje na tistih univerzah, iz katerih so včasih prihajali mnogoštevilni duhovni vodniki, ki so opajali svet s svojimi dognanji? In: ali je res po fašističnem mišljenju odlika vsakega italijanskega akademika, da o tem kar je bilo in je izven kroga njegove države, ne treba, da bi bil poučen? Saj zanj še dovolj misli veliki Duce.

Posebno ignoranca in zlonamernost, s katero razglablja probleme, ki so skupni Italiji in Jugoslaviji, je tako velika, da bi se ji naš prvošolec smejal. Tega se ital. akademiki ne zavedajo in so v svoji nevednosti tudi popolnoma srečni. Seveda čim manj človek ve, tem manj ima skrbi. Pri njih je sedaj podobno, kako je bilo do konca srednjega veka, ko je preko vse znanosti bila razprostrta senca svetega pisma; pri njih senca liktorskega znaka. Kar je izven njihovega območja je v temi, nepristopno.

Saj bi pa bilo fašizmu tudi nevarno, če bi bila akademska mladina preveč izobražena; zakaj čim večja je izobraženost tem otrejše je kritični duh; ta pa fašizmu ni ljub. Zato morajo biti vse znanstvene vede prikrojene fašizmu, posebno zgodovina.

»Libro e moschetto« je torej v svoji 7. št. dne 16. decembra 1933 prinesel s kurzivom tiskan članek »Drugi breg« (L'altra sponda), ki bi ga lahko označili kot zbirko patosa, fraz in laži, pod katerimi se je avtor, neki Carlo Lucchini, celo upal podpisati.

Članek se tiče Dalmacije, to »Druge obale italijanskega Jadrana«, ki »ječi v okovih balkanskega barbarizma«.

»Tisti slavni zgodovinski dan, ko je vzhleno zadarsko ljudstvo razbilo kip Franca Jožefa... ko je sprejelo s cvetjem in entuzijazmom prvo italijansko ladjo... tisti dan živi in mrtvi blagoslovljajo trpljenje... duše so deležne veselja Dalmatincev... Toda trpljenje ni prineslo sadu! Dalmacija, ki nosi žive in slavne znake Latinstva, Rima in Benetk, ki je naša po izvoru in civilizaciji, po duhu večine prebivalstva (700.000 Jugoslovancev: 4.000 Italijanov!!! op. por.), so Italiji odrekli«.

Tako piše ta mož! »Znak Latinstva« so priložena fraza in eden glavnih dokumentov, s katerim dokazujejo Italijani svojo upravičenost do Dalmacije. Toda ti »znaki« niso raztreseni samo po Dalmaciji, dobe se v vseh bivših rimskih provincah, skoro po vsej Jugoslaviji, Balkanu, Sev. Afriki, Franciji, Avstriji itd. In če teh krajev ne more Italija zahtevati radi »znakov Latinstva«, zakaj bi smela Dalmacija? Po njih teoriji bi tudi mi, če bi npr. stari Slovani napravili pohod na Rim in rastresli ne svoji polni nekaj »znakov Slovanstva«, smeli zahtevati vso Italijo. Toda to bi bilo absurdno, kakor je absurdno italijanski dokazi!

Italijani se opirajo dalje na »duh večine prebivalstva«. Ta duh sa je fabriciran v fašističnih vročih glavah, kakor je fabricirana tudi »večina« tega s italijanskim duhom prepojenega prebivalstva. Naj si italijanski akademiki in vsi drugi izvolijo pogledati našo državno statistiko (ki se pa ne dela po fašističnih metodah) v kateri se razvidi, da je v Dalmaciji komaj 4.000 Italijanov (v vsej Jugoslaviji 8.800), to je okroglo 0,3 posto. In dasti je med njimi tudi mnogo takih, ki jim materni jezik ni italijanski, imajo leti v naši državi vse privilegije tako, da se o njih »trpljenje in bolečine«, s katerimi člankar frazari, ne more govoriti. Če hočejo Italijani videti duh in številko večine naj rajši pogledajo na Julijsko Krajino.

Člankar citira d'Annunzia: »... ne Slovenec s Krasa, ... ne Hrvat, ki ne pozna ali ponareja zgodovino...«

Za ta citat smo mu zelo hvaležni, saj postavlja na laž uradne ital. trditve, da so v Julijski Krajini samo Italijani in nam bo služil nekoč še za dokument.

Wilsonovo črto, ki bi razdelila Istro, imenuje absurdnost. Tudi za nas bi bilo absurdno, ker bi nas še vedno ogoljufala za približno 1 tretjino našega ozemlja.

Krono tega članka pa doseže g. Carlo Lucchini s izjavo: »Kaj nas briga število Srbo-hrvatov? Kakšno vrednost more imeti jezik, ki nima zgodovine ne lepote, ne poezije?« (podčrtal por.).

Neverjetno! Da se najde akademsko izobražen človek v 20. stoletju, ki se o jeziku tujega naroda upa zapisati take besede. Ni jih nam treba niti pobijati, ker jih nobeden trezen ne bo jemal resno. Toda značilno so za fašistično mentaliteto, v kateri ni moralnih, etičnih pridobitev modernega veka, nego ima svoj vzor v mišljenju rimskega in grškega ljudstva pred 2.000 leti, ki je vse tuje imenovalo barbarstvo. Fašizmu ni pustilo razdobje 2.000 letnega duševnega napredka, kakor je videti, posebnih sledov

RADI JEDNE OPASKE ARETIRAN

Agitacija učitelja u Borštu i aretacija našega seljaka

Trst, januarja 1934. — Talijanski učitelji propagiraju po svim slavenskim selima Julijske Krajine osnivanje Dopolavora. Tako je i učitelj u Borštu, pomoću karabinjera, sakupio na sastanak seljaka i počeo im je govoriti o tome, kako trebaju da se organizuju u Dopolavoro. Kako mediju slušateljima nije bilo zato nikakvog oduševljenja, učitelj je okrenuo stvar i počeo, da im tumači, kako je to praktično i korisno, jer se može prištediti koja lira upisom u Dopolavoro. On je hito da namami seljake ovim tumačenjem:

ko je član Dopolavora i ima legitimaciju, ne treba da ima identitetnu legitimaciju (Carta d'identita), a kod toga je upozorio na činjenicu, da legitimacija Dopolavora stoji samo tri lire, dok »Carta d'identita« stoji pet lira, dakle stvar je jeftinija za dvije lire!

Učitelj je mislio, da će to, ako ne već

ljubav prema fašizmu, privući seljake, koji misle na svaku paru, koju potroše.

Ali ustao je mladi seljak Rok Kocijančič, koji je učinio jednu primjedbu. On je rekao, da je to sve lijepo i dobro, ali da se legitimacija Dopolavora mora svake godine obnoviti, pa svake godine treba platiti tri lire, a »Carta d'identita« jedamput za svagda stoji pet lira...

Radi te opaske, koja je smela fašističkog učitelja, bio je Rok Kocijančič uhapšen. Medjutim su vlasti vidjele, da je ipak prebdesto, da ga radi njegovog zdravog razuma drže u zatvoru nedužnog, pa su ga nakon izvjesnog vremena pustile.

To je ipak primjer, koji dokazuje, kako je danas našem čovjeku u Julijskoj Krajini teško, jer ne smije biti niti razuman, nego mora da bude svjesno glup, da ne bi išao u zatvor.

Dr. VIDMAR FRANC OBDOJEN NA 500 LIR!

Prijet na sprehtodu in osumljen radi špijonaže

Postojna, 4. januara. (Agis) — Dr. Vidmar Franc, advokat iz Idrije, je šel kot običajno vsak dan na sprehod na »Rake« v smeri proti meji. Šel je po eni večjih vojaških cest in je prišel do table, ki ga je opozarjala, da ne sme napreči. Tu se je obrnil in zavil na neko stezo. Ni hodil 10 minut, ko ga je srečala fašistična straža in ga aretirala. Prejel je kmalu po tem dogodku obtožnico in se je moral zagovarjati pred goriškim sodiščem radi špi-

jonaže. Toda pri tem se mu je posrečilo ovreči obdolžitve, po kateri bi moral radi navadnega sprehtoda, ki ga opravlja še več sto Idrijčanov na dan, sedeti nekaj let kot špijonažni osumljenec. Bil je obdojen na 500 lir radi tega, ker se ni držal predpisov. Vsekakor čudna justica! Teh 500 lir so mu naprtili menda kot nekako tolažilo tistim, ki bi ga radi spravili k hujšo nesrečo, a se jim to ni posrečilo.

TALIJANSKI ŠPIJUNI OSUDJENI NA ROBIJU

Beograd, 6. januara. Juče je Državni sud za zaštitu države izrekao presudu protiv Kozulića Karla i Kozulić Marije, talijanskih državljana sa Sušaka, zbog zločina špijunaže u korist Italije.

Poslije održanog javnog pretresa na dan 12. i 13. o. m. gornjom presudom osuđeni su i to:

Kozulić Karlo na osnovu § 42 Voj. zakona na 10 godina robjice, trajan gubitak

časnih prava i na protjerivanje za svagda iz Kraljevine Jugoslavije po izdržanoj kazni.

Kozulić Marija, na osnovu § 42 Voj. kaz. zakona u vezi § 34 i 1 istog zakona, kao pomagač na jednu godinu robjice, pet godina gubitka časnih prava i na protjerivanje za svagda iz Kraljevine Jugoslavije po izdržanoj kazni.

V JULIJSKI KRAJINI CVETE OVADUŠTVO

Ovaduhi in provokateri so se seveda spravili na duhovščino čemu izzivanje z Arnaldom Mussolinijem, z mrtvecem ki ga slovensko ljudstvo sploh ni poznalo

Prve dni decembra se je zgodil nov primer nasilstva, ki je tipično za fašizem. V Zgoniku na Krasu je bila svojčas vzdignjena plošča v spomin Arnalda Mussolinija, to je Mussolinijevega brata, ravnatelja lista »Popolo d'Italia«.

Bilo je sivekako zelo netaktno, da so jo vzdicali v lopi cerkvenega zvonika. Seveda ni bil nihče tako nepreviden, da bi protestiral. Pa v Zgoniku se dobe tudi spletkarji in ovaduhi, ki večkrat skušajo izzvati kako nasilje. Znano je da je bilo Arnaldovo drevesce dvakrat poškodovano, vsled česar so domačini mnogo trpeli. Sedaj so se spletkarji lotili plošče.

Neki dan je bila plošča v cerkveni lopi vsa ponenažena in zraven se je našel listič, na njem pa napisano po jaško, da je to delo naročila »liga protifaških duhovnikov«!

Kmalu je prišla v vas običajna policijska dragonača, vsi moški so morali zapisati na papir: »Nimam nič proti župniku Westru«.

Nato so zaprli cerkvenika Franca Živca, češ da se njegova pisava sklada.

Po raznih indicijah pa se domneva, da je to naredil znan vaški ovaduh, ki je gorak župniku Westru. Ovaduhoval pisave niso preiskovali. Kaže, da so bili o vsem dogovorjeni ter so višje oblastvo nekoliko »potegnili« za svoje maščevalne namene. — Cerkvjenika v zaporu terorizirajo in pretepajo, da bi mu izsilili priznanje. V zaporu je ves mesec.

Tudi župnika Križmana s Proseka je neki ovaduh tožil češ da ni hotel opraviti sv. maše za Balilo.

Ovadbja je bila sploh iz trte zvita, ker ima Balilla sploh svojega posebnega kaplana iz Trsta in ni bilo povoda župnika prositi za kake maše. Smešno pa je, da so se morale s take bagatel baviti najvišje inštanice v

Člankar nadaljuje: »... Naravno meje Italije so Dinarske Alpe s lepm Jadranskim morjem med drema italijanskima obalama«. Znak svarečega in branečega leva sv. Marika gospoduje. Proti tem znakom vse naše slavne preteklosti, proti zgoščeni resnici duha so se in se zaslonj zaletavajo srbohrvatske tolpe (orde)«.

Mislimo, da so se te »orde« presneto malo zaletavale, pač pa se sedaj zaletavajo »orde« sonarodnjakov g. Lucchintija.

Nato opisuje junaštvo, ponos, trpljenje, bolečine, nepravico, napora, patriotizem itd. Dalmatincev in končuje: »Toda bolečina Dalmatincev (najbrže fabricirana v Italiji!), ki je tudi naša, še ni ugasnila v dušah. Pla me vere, ki gori v atmosferi patriotizma pod liktorskim znakom, je pripravljen vreti preko vseh zaprek svojo luč pravice in kulture«.

Ne bi se smejali takim »patriotskim« ču-

ŽRTVE NASILJA

K IZPOPOLNITVI NAŠEGA SEZNAMA. DOPIS IZ VRST NAŠIH ČITATELJEV.

Prejeli smo dopis iz vrst naših čitatelev, ki ga priobčujemo. Nanaša se na izpopolnitev seznama »Žrtev nasilja«, ki je bil objavljen v koledarčku »Soča« 1934. in v »Istri« dne 8. decembra 1933. Pripricani smo, da objavljene seznam ni popolan. Zato je naša iskrena želja, da bi se čim bolj izpopolnil, kar nam bo pa mogoče doseči le s pomočjo naših čitatelev in naše emigracije. Zato pozivamo in prosimo vse, ki imajo kaj podatkov v izpopolnitev seznama »Žrtev nasilja«, da nam to javijo (na uredništvo: Masarykova 28, II, Zagreb ali podružnico »Ist.e« Erjavčeva c 4a Ljubljana). Dopisniku pa, ki je prvi opozoril na nepopolnosti objavljenega seznama in je to tudi to stvarno dokazal, se iskreno zahvaljujemo. (Op. ur.)

»Gospod urednik! K seznamu naših žrtv, objavljenem v »Istri« 8. dec. 1933., bi dodal še te-le naše žrtve, ki so mi znane iz postojanskega okraja.

Takoj po okupaciji 1. 1919. je padel v Jelšanah nek bivši desetnik Jože (priimek mi ni znan) v obrambi pred Italijani, ki so ga napadli. Ker se je branil zelo hrabro in je sam ubil okrog 12 ital. vojakov je izjavil stotnik, ki ga je zasledoval, občeudujoč njegovo junaštvo: »Sto takih nas vse pošlje v morje!«

Istega leta so ital. stražniki ubili na poti skozi Klenik nekega domačina iz Palčja, ki se je nekaj dni prej vrnil iz Amerike. Fantje so namreč priredili v Kleniku ples, kjer so izzvani od laških vojakov, ki so jim pri plesu nagajali, te prav dobro naklestili. Na povlelje vojaške oblasti je moralo stati vojaštvo vso noč v strogi pripravljenosti. Ta domačin, ki se je zakasnili še v St. Petru je zadel po noči v Kleniku na vojaško stražo, kateri se je najbrže ustavljal. Dobil je bajonet v trebuh (6. 11. 1919.).

L. 1925. (julija ali avgusta) je zabodel laški vojak v Vel. Otoku pri Postojni nekega kmeta. Kmet je branil svojo last pred vojaki, ki so mu obrali skoro vse sadje. Med prevozom v bolnico je umrl.

L. 4. 1926. sta padla v spopadu v Prestranku Stane Molk iz Planine in Lojze Vilhar iz Postojne. Bila sta obkoljena od tridesetih in sta padla ko sta ubila enega zasledovalca in dva ranila

Prepričan sem, da bom, ko bom zbral potrebne podatke, poslal še kaj k izpopolnitvi. S spoštovanjem. P. Z. iz T.

UČESTVOVANJE U ZAPALENJU

„BALKANA“

KAO ZASLUGA ZA USPINJANJE U KARIJERI.

Zadar, januara 1934. — Poznato je, da je Giunta, koji je medjutim sada u nemilosti, došao do najvišeg položaja u fašističkoj državi, najviše zato, jer je zapalio trščanski Narodni Dom Balkan. Ovihi je dana zadarska milicionerska legija dobila novog komandanta u osobi konzula Maria Sterle. O tom Mariu Sterle donosi zadarski »San Marco« opširan članak, u kojem ga veliča i iznosi njegove velike zaslugete za oslobođenje Julijske Krajine. — On se borio već od najranije mladosti i bio je od Austrije osuđen na tamnicu. Kasnije je učestvovao kao dobrovoljac u ratu protiv Austrije. A poslije rata bio je gorljivi fašista i kao škvadrasta borio se s Giuntom protiv Slavena i komunisti. San Marco piše:

»Fašista od 1919. uzeo je učešća zajedno s Francescom Giuntom u svim akcijama, koje su kulminirale u jurišu na »Laboratore« i Italofobsku »Edinost«, te u uništenju i zapaljenju »Balkana« u Trstu, gdje je bio centar slavenskog otpora i antitalijanske akcije«.

To je najveća zasluga konzula Sterlea. Medjutim ima i još jedan drugi detalj, koji pokazuje, kako je moral u fašizmu nizak.

Opisujući njegov rad prije ulaska Italije u rat u Firenci, »San Marco« se divi Sterleu, kako je u Firenci uspio, da se usušlja, kao lažni pristalica, u organizaciju neutralista, to jest medju one talijanske krugove, koji su se borili protiv ulazjenja Italije u rat. On se prikazuje kao njihov pristasa, samo da bi mogao da dozna od njih tajne, koje je dostavljao Mussoliniju. I to, takvu aktivnost »San Marco« veliča. To medjutim pokazuje, kakav je karakter taj novi komandant zadarske milicije.

DOPOLAVORO I UČITELJI SLAVENI

Značajne naredbe školskog nadzornika. Trst, januara 1934. — U jednom dijelu Istre školski je nadzornik poduzeo akciju, da se što više raširi medju odraslim seljacima fašistička sportska i prosvjetna organizacija Dopolavoro. U Istri nema više slavenskih škola, ali ima još par učitelja, koji su rodom Slavenci i koji podučavaju talijanski na talijanskim školama. Nadzornik je naročito uzeo na oko te učitelje i najstrože im je naredio, da imaju da organizuju Dopolavoro i odmah od svih članova saakupe članarinu. Učiteljima Talijanima naredio je takodjer organizovanje Dopolavora, ali nije od njih tražio, da to bude bezuvjetno i da saakupe odmah članarinu. To je jedan detalj, koji je karakterističan za postupak fašističkih vlasti prema našem čovjeku. Tih par učitelja Slavenu u talijanskoj službi pravi su patnici, a ovaj detalj pokazuje kako je njihovo stanje doista teško i delikatno.

(AGIS)

AVENANTI, JEDAN OD GLAVNIH KRIVACA SEDEJEVE SMRTI, ODLAZI IZ GORICE

Gorica, januara 1934. — Mussolini-jevim dekretom od 9. o. mj. bio je smjenjen federalni fašistički sekretar u Gorici. Dosadnji sekretar Giuseppe Avenanti imenovan je prefektom provincije Potenze, a za sekretara je postavljen pukovnik Benesperando Luraschi. Avenanti ide dakle iz Gorice. S njime ide jedan od onih, koji su našem narodu posljednjih par godina učinili najviše zla. U Gorici je bio od jula 1930 godine.

Tri i po godine vodio je fašizam u Goričkoj i pokazao je upravo bijesnu mržnju protiv Slavena. On je po goričkim selima forsirao fašizam i fašističke organizacije i u tom je bio bezobziran. U Rimu su ga zato cijenili, a naročito je bio uvažavan zbog oštrog stava, koji je zauzeo od početka protiv slavenskog svećenstva. Nikada nije naše svećenstvo u Goričkoj bilo toliko izvrženo napadajima kao pod Avenantijem.

On je najveći krivac za mučeničku smrt nadbiskupa dra Sedeja. Jer je on najviše podjarivao mržnju protiv njega i tražio preko rimske vlade od Vatikana da bude maknut. Kroz njegovu kancelariju prolazilo je sve što se je protiv Sedeja radilo i Sirotti je radio u saglasju s njime.

Poslije Sedejeve smrti između Avenantija i administratora nadbiskupije Sirottija, nedostojnog nasljednika Sedejevog, razvilo se prisko prijateljstvo, koje se i vanjskim znacima manifestovalo. Avenanti je mnogo puta pijan izišao iz goričke nadbiskupije. U člancima, kojima se sada u povodu imenovanja za prefekta ističu njegove zasluge, može da se opazi, kako se baš njegova antislavenska akcija najviše cijenila u Rimu i kako je radi toga promaknut na položaj prefekta i dobio titulu »Eccellenza«. Naročito se naglašava njegova »intransigencija...«. To bi se našim jezikom prevelo: »divljački postupak prema Slavenima«. I po tome će ostati u pameti goričkih Slavena.

Ličnost novog federalnog sekretara Goričke

Novim sekretarom fašističke federacije u Goričkoj imenovan je Benesperando Luraschi. To nije novo lice za Goričku. On nam boravi već više godina u Gorici i okolici, gdje zauzimlje važna mjesta u tvornici »Cementi Isonzo« (gdje je direktor), »Catrami ed Affini«, gdje je administrator delegat itd. I u političkim je organizacijama zauzimao neke položaje već do sada. On je zapravo vojnik, i to pukovnik izvan kadra. Fašista je od 1921. Bio je oficir u generalnom štabu, ali je 1920 napustio stalnu službu i bio je neko vrijeme sekretar »Cantiere Scoglio Olivi« u Puli, a kasnije je prešao u goričke industrije i organizacije. Izgleda da je on u civilu i dalje u službi talijanskog generalštaba i da je u goričkim industrijama imao specijalnu ulogu kao povjerenik ministarstva rata. Bit će da kao vojnik postaje i sekretar goričke fašističke federacije, koja uz granicu ima delikatnu zadaću. Kakav je u odnosu prema našem narodu još točnije neznamo, ali ne nadamo se dobru, jer inače ne bi bio postavljen da naslijedi Avenantija, koji se Mussoliniju svidio, baš radi njegovog divljačkog postupka prema Slavenima.

I GORIČKI PODEŠTA BOMBIC BIT ĆE SMIJENJEN

Mussolini nema povjerenja u Talijane iz Julijske Krajin

Gorica, januara 1934 — Poznato je, da je senator Pitacco, stari tršćanski podešta borac za »slobodu« Trsta, bio naglo skinut s položaja podešta i da je na njegovo mjesto bio od Mussolinija postavljen neki Salema. Talijan iz stare Italije. Mussolini nema povjerenja u Talijane iz Julijske Krajin jer su oni tako ozorčeni stanjem, koje vlada u Juljskoj Krajini da su počeli već i javno da osuju Italiju, ma da su se za nju godinama borili.

Pitacco je poslao svog govora u Senatu, u kojem je prikazao očajno stanje Trsta, pao u nemilost. Zamjerljiv su mu, što je otvoreno govorio o stranoj bijedi u koju je Trst pao pod Italijom.

Sad je na redu i gorički podešta Bombic ili Bombik kako se sada zove. On je također jedan od boraca za »talijanstvo Goričke«. Ali ni s njime nije Mussolini više zadovoljan, pa se govori, da bi na njegovo mjesto imao doći Caccese, istaknuti fašista rodom iz stare Italije, koji li u svoje vrijeme bio u Gorici u svojstvu federalnog sekretara.

V GORICI VIADA TUJA ROKA.

Ljubljanski »Bojevnik« prinaša: v št. 8—11 z dne 4 novembra prejšnjega leta med drugim črtico »Bazovico«, kot spomin na naše trpljenje. Nadale opisuje upravičenost naših zahtev po Koroški, o kongresu narodnih manjšin kjer povdarja, da se mora posvećati već pažnosti našem manjšinskemu vprašanju. V članku »Obisk vojnih grobov ob Soči« opisuje pot naših bivših bojevnika po bojiščih v Juljski Krajini iz članka posnemamo naslednje značilne vrstice o Gorici: »Ni več tistega domačega, nič tiste prijetnosti in zdi se ti, da ni solnce ne sije več tako kakor svoj čas. Natančno se vidi da je zagospodarila tuja roka ki ne pozna slovenskih običajev. Le nekaj pomembnih stavb je ohranjenih tako da veš, da si v nekdanji Gorici...« (Agis)

Mussolini Trstu

ili Trst Mussoliniju?

IL PICCOLO DI TRIESTE, pag. IV, venerdì 12 gennaio 1934 - ANNO XII

CRONA

TRIESTE AL DUCE

Ieri mattina appena ritornato dalla Capitale, il Podestà ha inviato a S. E. il Capo del Governo il seguente telegramma:

«S. E. BENITO MUSSOLINI, Capo del Governo - Roma.

Rientrato in sede dopo colloqui con Ministri interessati, esprimo a V. E. a nome della mia città la gratitudine a Voi, salutato quale il vero ricostruttore di Trieste; che ora Vi attende per farVi sentire da vicino il suo vibrante entusiasmo ed affetto. Con devozione fascista.

Il Podestà Salema.

Buoni del Tesoro Quasi 100 milioni

sottoscritti a Trieste

Nella giornata di ieri è continuato l'afflusso del pubblico agli sportelli delle banche per la sottoscrizione ai nuovi Buoni del Tesoro. Tutti i maggiori Istituti registrano grande partecipazione di piccoli risparmiatori. Le cifre delle somme comunicate dagli Istituti alla Banca d'Italia ieri sera sono le seguenti: sottoscrizioni in contanti 13.200.000 lire, conversione dei Buoni 1934, 4.500.000 lire. Complessivamente quindi nelle due prime giornate di sottoscrizione Trieste ha partecipato con 34 milioni e precisamente 82.000.000 in contanti e 42 milioni di conversione.

Le Isole Brioni costituite in Comune

Trst, januara 1934. — Dne 9 januara donijele su tršćanske novine ogromne izvještaje pod naslovom:

»Duce i Trst. — Impozantan plan radova, koji je odobrio Duce za higijensku asanaciju grada Trsta i za udešenje grada u smislu potreba modernog života i zadaća fašističkog vremena. — Grandiozan program radova za preko 110 milijuna bez ikakvog opterećenja za oporezovane. — Plan radova bit će ostvaren u pet godina najviše.

I onda se u člancima nabraja što će sve biti. Za 110 milijuna Trst će u pet godina biti sasvim obnovljen. Sasvim bi se imao porušiti stari grad, s korzom zajedno, i na tom mjestu gradit će se novi Trst, izvest će se sasvim nova kanalizacija u Trstu, sagradit će se desetak novih škola, gradit će se velika »Casa del Fascio« pa »Casa centrale del Balilla«, jedna ogromna kasarna za miliciju, veliki spomenik palima u ratu i fašističkoj revoluciji, sagradit će se nova tržnica za na veliko i malo, sistematizirat će se »Piazza Oberdan«, izgradit će se mnoge nove ceste i jedno novo kupalište, sistematizovat će se »San Giusto«, sagradit će se stacija za automobili i — čitavo jedno daljnje čudo od radova da je nemoguće sve i nabrojiti. To je sve Duce odredio da se dađe Trstu za pukih — 110 milijuna...

Već je taj glomazan plan po sebi tako fantastičan, da niko pametan ne može u njegovo ostvarenje da povjerje, čak kad bi i bilo tih 110 milijuna lira.

U pet godina se međutim to sve u ni kojem slučaju ne bi moglo posvršavati. To može samo da se u štampi piše, a vi tršćani vjerujte, ako ste budale. Međutim ovih dana, baš po objavi tog plana psuje se u Trstu Italiju i Mussolinija koliko nikada do sada.

Svi se sjećaju kako je Mussolini i do sada obećavao brda i doline i kako su već ranije objavljivani slični planovi, pa čak se i o svotama govorilo, i nikada nije ništa učinjeno.

Mi se, međutim, sjećamo dvaju tipičnih slučajeva Mussolinijevih neodržanih obećanja. On je još pred deset godina osnovao garancijski fond za zadruge koji još ni danas ne funkcionira. Pred tri godine je izdao dekret o agrarnom kreditu za Juljsku Krajinu. Bilo je uloženo na hiljade molba za taj kredit, ali niko nije nikada dobio ni pare nego je sve to izazivalo troškove za one, koji se reflektirali jer je procjena imanja onoga koji traži kredit stajala najprije 5 lira, a kasnije čitavih 200 lira, a kreditu ni glasa ni traga. U Trstu samom imaju parobrodarska društva pak, pogotovo najbolje iskustva s Mussolinijevim obećanjima.

Izgleda da je Mussoliniju trebalo da se

sada pokaže galantan prema Trstu barem obećanjima, kad ne može stvarno da bude milostiv.

U Trstu je veliko nezadovoljstvo... A osim toga ovih dana se i u Trstu, kao i u ostaloj Italiji pravi pritisak na gradjanstvo, da potpisuje bonove novoga zajma, koji je Mussolini raspisao, da bi spasio svoje očajno slabe bilance.

Italiji prijete najgroznija finansijska katastrofa, jer je čitava finansijska zgrada Italije sazdana na vanjskim i unutarnjim prisilnim zajmovima, koji se ne otplaćuju ni u kamatima i u glavnici i sve se to gomila jedno na drugo, da je groza. Mussolini će jednog dana svršiti gore nego Stalinski.

Pod pritiskom policijskog terora u Italiji je ovih dana potpisano novih 6 milijardi unutarnjeg zajma.

Jedan dio toga zajma nije stvarno dobiven u gotovom novcu, jer su mnogi od potpisnika donijeli stare bonove, takozvane »Buoni Novenali«, koji dospijevaju u maju, ali koji neće biti isplaćeni, pa se samo zamjenjuju za nove, koji se zovu »Buoni del Tesoro«.

U Trstu je istih dana, kad se objavljuje da Mussolini daje 110 milijuna za obnovu Trsta pod pritiskom potpisano za preko 100 milijuna zajma.

Dakle, kad bi čak Mussolini i dao Trstu ono što mu obećaje, to bi Trst sam sebi da, a ne bi hito to Mussolinijev dar.

Ono malo tršćanske privrede, trgovine i one dvije tri industrije, sve je to moralo ovih dana po potpisuje novi zajam, koji neće nikada biti vraćen i na kojih nikakvih kamata zapravo nema...

Čak su i bileđni radnici morali da sa kupljaju za bonove zajma, ako ne žele, da ih izbace s posla.

Sindikati su prisilili radnike da kupuju bonove, ma da su radne mase iznemogle od izgladnjelosti i slabih plaća.

Uz ovaj članak donosimo jedan interesantan list.

To je slika jednog izreka iz tršćanskog »Picolla«. U notici »Trieste al Duce« podešta Saem pokorno zahvaljuje Duceu za veliku milost, s obzirom na 110 milijuna za obnovu Trsta, a u drugoj notici »Buoni del Tesoro«, javlja se da je Trst sam potpisao već do sada 100 milijuna prisilnoga zajma... I to nije potpuna svota, jer potpisivanje još traje.

Ko je dakle dao: Mussolini Trstu ili Trst Mussoliniju?

Ako se uzme u obzir da je Mussolini samo obećao, a da je Trst dao 100 milijuna, onda je pogotovo jasno, da je Trst dao a da je Mussolini opet samo blefirao i nasamario bijedni Trst, koji je i onako već teško ponižen.

OPET JEDAN PLAN ZA SPASAVANJE TRSTA

Trst bi mao postati austrijska slobodna luka

Beč, 15. januara. Ovdašnji »Der Morgen« kaže, da će pregovori talijanskog potsekretara u ministarstvu vanjskih poslova Suvica s saveznim kancelarom drom Dollfussom imati presudno političko značenje. Kako je poznato, talijanski potsekretar Suvic dolazi u Beč u četvrtak. Prema prikazivanju lista ovdje se ne radi o posjetu iz uljudnosti, nego će se tom prilikom raspraviti pitanja od vanrednog aktuelnog interesa.

Kako taj list saznaje sa vrlo dobro informirane strane, Suvic će kancelaru Dollfussu saopćiti nove Mussolinijeve predloge, kojih provedba ima osigurati nezavisnost Austrije. Osnovna je misao Mussolinijeva

plana, da se stvori tijesna suradnja između Austrije i Mađarske, koja će poglavito doći do izražaja na privrednom, ali isto tako i na političkom području. Tako bi se između republike Austrije i kraljevine Mađarske imao zaključiti politički savez, kod čega bi Italiji pripala uloga kuma.

Na uzvrat za prihvatanje plana Mussolini nudi jednoj i drugoj strani znatne prednosti privrednog značaja.

Prije svega bi Austrija trebala da dobije Trst kao svoju slobodnu luku. Već nekoliko dana boravi u Trstu komisija viših činovnika austrijskih željeznica radi proučavanja toga pitanja.

Mussolini nudi i austrijskoj industriji

neke povlastice, a mađarskoj poljoprivredi obećava proširenje tržišta u Italiji i Austriji. Jučer je u Beč stigao mađarski ministar poljoprivrede Kallay koji će s austrijskim ministrom trgovine Stockingerom raspravljati pitanje kontingenata.

Nema sumnje, da će između oba ministara biti riječi i o novim Mussolinijevim predlozima — piše »Der Morgen«. List nadalje saznaje, da je Mussolini upoznao i engleskog ministra vanjskih poslova sira Johna Simona prilikom njegova rimskog posjeta sa svojim planom i navodno je Simon manifestovao puno razumijevanje za takav predlog. List na kraju veli, da će se Suvic poslije svoga boravka u Beču najprije vratiti u Rim, a onda krenuti u Budimpeštu, gdje će bez sumnje raspravljati o austro-mađarskoj suradnji.

KONEC OBRTI IDRIJSKIH ČIPK

Idrija, 8 januara. (Agis) — Idrijska obrt s čipkami, ki je včasih tako slovela je na koncu in o kaki obrti v staremu smislu sploh ni več govora. Z inozemstvom deloma kupčuje danes le še en trgovec. In še temu to se skoro ne splača. Sicer je res, da je to nujen razvoj v današnjem času, ko stroji izpodirjajo dražje ročno delo, a vsekakor ni tako hitrega konca teh čislanih čipk, nihče pričakoval. Poleg rudnika so bile čipke važen vir dohodkov idrijskega ljudstva. Eno kot drugo danes tekmuje katero bo preje umrlo.

GIUNTA JE POD SPECIJALNIM MUSSOLINIJEVIM NADZOROM

Veliki fašistički »ras« u nemilosti. Trst, januara 1934. — Otkako je Giunta izgurao sa položaja potsekretara ministra pretsjednika Mussolinija, on ne uživa više ono povjerenje, koje je ranije uživao. On živi sada u Trstu i po svemu izgleda, da je između njega i Mussolinija nastao jaz, koji se više neće nikada zatrpiti. Mussolini ne trpi one, koji suviše dignu glavu. Radi toga je maknuo Giunta iz Rima. On doduše nije ni sada gladan kruha, nego je i sada na jaslama, jer od izvjesnih poduzeća, kojima je postavljen za administratora, dobiva teške pare, ali politički ne znači više mnogo. U Trstu se javno govori i u fašističkim krugovima, koji znadu za sve tajne, da je Giunta pod specijalnim nadzorom Mussolinijevim. Njega nadziru specijalni ljudi, u koje ima Mussolini povjerenja. Giunta se ne može micati, a da o svakom njegovom koraku ne bi bio Mussolini obavješten.

V JULJSKI KRAJINI VERA PEŠA

Prej polne cerkve so sedaj skoraj prazne. Politični in gospodarski teror fašističnih oblasti tira naše ljudstvo v vedno hušje socialne pa tudi moralne, duševne razmere. V prei tako vernem in poštenem ljudstvu se čestokrat ponavljajo izrodki, ki kvarijo njegov moralni nivo. Razni zločini, tatvine in umazana denuncianstva, ki so bile nekoč prav, prav redke izjeme, niso sedaj nič nenavadnega. Ne samo to. Peša tudi vera. Ljudstvo, ki je prej polnilo svoje cerkve, se sedaj radi obupa in slabih zgledov fašistične amorale, vedno bolj odteguje veri. Ne nalde v nji notranjega uravnovešenja in zadovoljenja zadovoljstvo je izglinilo z njegovih lic. Cerkve so bile nekadaj nabito polne, verniki so morali ostajati celo pred vrati — sedaj tega ni več videti. Pri vsaki maši zeva v njih praznina. Pridige ne najdejo odziva. (Agis)

ADVENTIZEM NA KRASU IN NA VIPAVSKEM

Adventistične knjige prihajajo na Primorsko Bale jih pošiljajo iz Maribora. Ljudje se zelo zanimajo protestantovsko ločino in skušaje se dale širiti to knjigo. Njiva je za to seme že davno razorana. Slovensko katoliško duhovščino zasramujejo po italijanskih listih med njo pošiljajo ovaduhe, domačega duhovskega naraščaja skoro ni več krščanski nauk je v domačem jeziku samo še v cerkvi. O razmerah na goriški škofiji, kjer gospodari Sirotti, je tudi priprosto ljudstvo predobro poučeno. Za Trstom so adventizam širili »Američani«, ki so prinesli domov prece adventistične literature. Krive nauke seveda širijo v domačem jeziku.

STOPEDESET TALIJANSKIH MOLITVENIKA ZA SLOVENSKU DJECU U DOLINI

Akcija lednog tršćanskog profesora. Trst, januara 1934. — Ovih dana kupio je u jednoj knjižari u Trstu poznati profesor R. 150 talijanskih molitvenika, koji su razdijeljeni slovenskoj djeci u Dolini kod Trsta, da bi se i tim putem približavali na talijanski jezik i da bi proces asimilacije bio brži. Iza tog profesora mora sigurno da stoji neka organizacija kojoj je stalo do potalijančenja Doline. Čisto slovenskog sela u okolici Trsta.

PROCES ZBOG IZBJEGAVANJA STAVNJE

Gorica, januara 1934. — Komesar za stavnju Kolonelo Greco prijavio je sudu Augustina Ziveca Franjinog, starog 24 godine, iz Šempasa i Emila Trpina Josipovog, starog 22 godine, iz Orgara, jer se nisu javili stavnji.

DALMATINSKI PLES U TRSTU

Trst, januara 1934. — Dne 3 februara bit će u Trstu priredjen veliki dalmatinski ples, koji se priredjuje svake godine s ciljem propagande za »talijansku« Dalmaciju.

URUGUAIJSKA VLADA PREDAJA ANTI-FAŠISTE ITALIJI

Kakor poročajo antifašistični emigrant-ski listi je Uruguav izročil italijanski fašistički vladi 4 antifašiste. Ti so bili že večkrat kaznovani v Italiji in so se v inozemstvu živo udeležovali v antifašistični propagandi

ITALIJANSKI AGENT ZBIRA NAŠE FANTE ZA NEKO PERZIJSKO DRUŽBO

Poklicno, ali naročeno sleparstvo

Reka, 10. januara 1934. (A g i s). Iz Podgrada poročajo, da zbira neki italijanski agent, baje po naročilu neke perzijske družbe, slovenske in hrvatske mladeniče. Omenjeni agent jim obljubljuje zaposlitev v Perziji. Pravi, da potrebuje ta družba večje število delavnih moči za velikanska dela. Zahteva 5 Lir za vpis, vse ostale stroške za vožnjo iz Trsta pa bo plačala družba. Radi zapečljivosti te ponudbe se oglašajo naši kmečki fantje iz skoro vse Reške doline kar trumoma. Ker odide parnik že 27. t. m. se vsak potruje, da zbere in plača tistih pet lir in da si pravočasno zagotovi zaposlitev. Sumljivo pri tej stvari je dejstvo, da sprejema ta »rešilni angel« samo Slovence in Hrvate ter Italijane ki se tudi prigrasujejo, odklanja.

Prepričani smo, da ne more biti pri tem vse v redu. Zelo neverjetno je, da bi se pojavila nenadoma taka bogata perzijska družba, ki bi imela na razpolago toliko zaposlitev, namenjene samo našim fantom. In zakaj naj bi se taka družba spomnila ravno naših, več ali manj neznatnih krajev, ko je brezposelnega delavstva drugod bližje vse polno. Izgleda, da naši nasedajo sleparju, ki izrablja njih slab socijalni položaj in lakovernost z varljivimi ponudbami, da jih oropa še zadnjih centesimov. Možno pa je tudi, da dela agent po naročilih fašističnih oblasti s prikritimi gotovo ne poštenimi nameni.

DRAŽBA SLOVENSkih POSESTEV V ERZELIU

Vipava, januara 1934. (A g i s) — Vipavska dolina še ni doživela tako žalostnih časov kot so zdaj. Ne samo, da ljudje gladujejo, ampak tudi zmružejo. Danes se dobi že nešteto družin, ki nimajo več svojega doma.

Pred nedavnim se je vršila spet sodna dražba nekoga posestva v Erzelju, ki je bilo sodniško ocenjeno na 160.000 lir, najvišja izključna ponudba pa je bila 4.000 lir.

Naše kmetije nimajo nobene vrednosti več, kaj šele kmetovalčevi pridelki, od katerih so se do zdaj ljudje lahko preživljali in krili kmetijske stroške.

ITALIJANSKIM KOLONOM NE GRE DOBRO KLJUB VSEMU FAVORIZIRANJU

Reka, januara 1934. (A g i s). V jabolanski občini oz. njenj okolici so oblasti naselile že več italijanskih družin na posestva naših kmetov, ki so jim bila odzeta radi prezadolžitve. Ti priseljenci ne plačujejo nikakršne najemnine, skrbeti morajo samo za druge obveznosti kot davke in slične dajatve. Ker pa so ti priseljenci navajeni na drugo zemljo in podnebje, na druge navade in drug način obdelovanja, nimajo tu nikakršnega uspeha, kljub temu, da jih povsod favorizirajo.

FAŠISTIČKA ADMINISTRACIJA I SLAVENSKI SELJAK

Besraman postupak tajnika pazinske općine Colomba.

Pazin, januara 1934. — Da fašistički vlastodržci na svakom koraku ponižavaju i muče našeg čovjeka u Julijskoj Krajini, to je poznata stvar. I o postupku raznih administrativnih organa već smo više puta pisali. Bezobzirnost i ponižavanje svakodnevno je. S našim čovjekom postupa se kao s blaščetom. Bez ikakvih obzira i bez ikakvog osjećaja za čovjeka. U takvom nečovječnom postupku odlikuje se naročito tajnik pazinske općine Colomba, poznati renegat, koji se ranije zvao Golob. Taj tip, o kojemu smo već više puta pisali i u vezi s korupcijama u pazinskoj općini, postupa tako, da slavenkog seljaka, koji dolazi po neki put iz sela dalekih po dva, tri sata od Pazina, ne prima zato, jer se u uredu zabavlja s nekom gospodjicom. Uređuje samo od 11 do 12, i ako kroz to vrijeme ne uspije naš seljak da prođe u njegov ured, mora da se vrati drugi put, pa možda ni drugi put neće Colomba da ga primi. Pored tolikih drugih nevolja i to je jedna velika nevolja i patnja, kojoj je izvržen naš seljak na Pazinštini. Trebalo bi da neko tog odvratnog »goluba« s dušom gada malo blagoslovi, pa da postane drugačiji.

»V ITALIJI JE VSEGA DOVOLJ...«

Neki Idričan se je pred leti nastanil v Avstriji, kjer se je oženil. Ker mu je šlo zadnje čase vedno slabše, se je zgledal na italijanskem konzulatu v Celovcu, kjer je prošil za podporo (bil je namreč še italijanski državljani). Italijanski konzul mu podpore ni hotel dati pač na ga je nagovarjal, naj se vrne v Italijo, kjer bo imel vsega dosti. Može se sprva ni mogel odločiti, končno pa je spričo sladkih, hvalisavnih konzulovih besedi o blaganju v Italiji res zapustil Avstrijo in se z vso družino preselil v Idrijo. Prvo noč, ko ni imel kje spati, se je prepričal koliko resnice je bilo na konzulovih besedah! Ni mu ostalo drugega, kakor da se je lotil najmanj donosnega posla, prodavanja idrijskih čipk. Čipk pa danes skoro nobeden ne kupuje in tako sta on in njegova družina obsojena na glad! Da, da v Italiji je res vsega dovolj — toda ne dobrega! — (A g i s).

POŠALJITE PRETPLATU

KAKO JE PAZIN POSTAO TALIJANSKI

ili kako Talijani na originalan način tumače statistiku Nečuvana infamija tršćanskog lista »Il Piccolo«

Trst, januara 1934.

Na temelju podataka, koje je izdao službeni »Centralni statistički institut« u Rimu, tršćanski »Piccolo« donosi članak o nacionalnom karakteru Pazina u svom broju od 11. o. m. j. Taj je članak naročito interesantan, jer se iz njega vidi, na kako plitak način Talijani gledaju stvari i kako na jeftin način stvaraju talijanstvo Julijske Krajine. Zato se i osvrćemo na taj članak »Piccola«, jer je karakterističan. Mi ne treba mnogo da se mučimo, da bismo dokazali glupost s njihove strane i da bismo dokazali, kako su njihovi računi apsolutno lažni. Dovoljno je da prevedemo glavna mjesta iz tog članka, pa da svaki naš čitatelj vidi, kako je »Piccolo« plitak i kako je sve ono što laže bez ikakve osnovne vjerojatnosti. Čak, kad se i laže treba spretnije lagati.

Eto, što na primjer piše o Pazinu pod posebnim naslovom »Pazin tvrdjava talijanstva«:

»Pazinska općina sa cirka 20 hiljada stanovnika, smještena u geografskom centru poluotoka Istre, bila je upravljana od vijećnika izabranih od talijanskog pučanstva od uvođenja ustava od 1860 kroz cirka 30 godina. Godine 1890 slavenski svećenici i učitelji, poduprti od austrijskih vlasti, civilnih i vojnih, potakli su slavenske seljake u frakcijama općine protiv talijanske općine i općina je bila zauzeta od slavizma. Ali grad se zadržao talijanskim i čak se odupirao još ustrajnije protiv pokušaja, kojima se htjelo smanjiti njegovo nepokvareno talijanstvo. Šest godina kasnije pazinci su zatražili, poduprti od pokrajinske administracije, da se široka općina razdjeli u četiri općine: pazinsku, plćansku, lindarsku i trvišku. Austrija je odbila tu molbu, koja bi bila omogućila Pazinu, da opet zauzme svoju općinsku upravu. Slavicizam, koji nije mogao da raspolaze s nijednim gradom u Istri uperio je svoje namjere na Pazin. Zato je 1898 austrijska vlada, koja se služila slavizmom u borbi protiv talijanstva vjerno Rimu, odlučila, da osnuje u Pazinu hrvatsku gimnaziju. U svim neoslobodjenim gradovima talijansko pučanstvo, pozvano na skupštine, oštro je protestovalo protiv uvirlede. a 15. januara 1899 u općinskoj dvorani u Trstu sakupili su se predstavnici 87 julijskih općina, svi pokrajinski poslanici Talijani i talijanski poslanici u bečkom parlamentu, da protestiraju protiv otvaranja hrvatske gimnazije u Pazinu i protiv uvadjanja slavizma u sudove, državne urede i crkve. Pokrajinska uprava Istre tražila je mjesto hrvatske gimnazije u Pazinu jednu pokrajinsku talijansku gimnaziju.

»Piccolo« zatim nastavlja:

»Civilno pučanstvo grada Pazina sastavljeno od zanatlija, industrijalaca, trgovaca, slobodnih profesija i radnika, brojilo je 2000 osoba talijanskog jezika, koji su predstavljali vrijednost u duhovnom pogledu (valore spirituale!) neizmjerljivo višu nego onih 17 hiljada seljaka Slavena u okolici, u velikoj većini analfabeta, koji su predstavljali amorinu masu, koju su lako manevrirali svećenici i učitelji.

Poslije ovakvog nečuvano nesavremenog shvaćanja i poslije priznanja, da je Pazin

SOČA JE TALIJANSKA RIJEKA

Kako to tumači usidjelica i prijateljica vještica Lina Galli

Pula, januara 1934. — Ko prati ovdajšnju fašističku štampu susreo je već više puta, naročito u »Corriere Istriano«, ime Lina Galli, koja voli da piše o raznim istarskim legendama i koja se naročito bavi narodnim običajima, po kojima dokazuje, da je Istra talijanska. Zove u pomoć vještice, argumentira s praznovjerjem, falsificira stvari, samo ako može, da bi dokazala ono, što joj konvenira i zašto je plaćena.

Ta Lina Galli u broju od 12. januara »Corriere Istriano« pod naslovom »Ricordi Isontini«, piše članak, u kojem pripovijeda, navodno, jednu legendu o tome, kako je nastala rijeka Soča.

Ona opširno priča, kako su se u prošlosti našle pod Triglavom tri sestre: Sava, Drava i Soča. Dvije starije sestre, Soča i Drava, dogovarale su se kako će poteci prama moru i izazivale su jedna drugu, koja će prije stići do mora. Soča se, kao najmlađa, uplela u njihov razgovor i rekla je, da će ona najprije doći do mora, ali Sava i Drava, navodno, su je ismijale, tobože: »Šta ćeš ti mala siroto!« Kad su sutradan u zoru Drava i Sava pojurile da

ima 2000 Talijana prema 17 hiljada Slavena (ma da ne vjerujemo ni onoj cifri od 2000, jer je pretjerana) »Piccolo« nastavlja:

»Talijanska politička unifikacija izmijenila je radikalno situaciju u Pazinu. Par hiljada seljaka je emigriralo. Mnogi drugi otvorili su oči (!), okrenuli su leđja suverirnim slavenskih svećenika i iskreno (?) su pristali uz Režim. Svi seljaci na Pazinštini poznaju i govore isto tako dobro talijanski, kao i svoj dijalekt (vernacolo) izmješano od slavenskih i talijanskih glasova. A pučanstvo, koje je po jeziku izrazito talijansko podvostručilo se.

Ovo je naročito interesantno. »Piccolo« je vrlo »pametno«: po njegovom mišljenju pod Italijom se od Slavena postaje Talijanom samo ako se »okrene leđa« slaveškim svećenicima i ako se »otvori oči«. Isto tako, seljaci, koji znadu i talijanski pored svog materinog jezika, mogu također da se smatraju Talijanima! Ranije su to bili analfabeti i budale, a sad su to dobri Talijani, koji su »iskreno« pristali uz Režim.

»Piccolo« zatim kaže:

»Statistika od 1931 pokazuje, da je od 19.146 ljudi prisutnih u pazinskoj općini 16.870 rođenih u općini, 1281 rođenih je u ostalim dijelovima istarske pokrajine, 231 rođenih u ostaloj Julijskoj Krajini, a 663 rođenih u ostalim krajevima Italije. Nema sumnje — kaže »Piccolo« — da je velika većina onih 1281 rođenih u Istri i 231 rođenih u ostaloj Julijskoj Krajini, a naravno i onih 663 rođenih u talijanskim pokrajinama talijanskog jezika.

Ovakvi ležerni zaključci začuduju, ali nisu tako važni, pa prelazimo preko njih, da se zaustavimo na ovom mjestu iz članka u »Piccolo«:

»Četiri hiljade Talijana talijanskog jezika u Pazinu vrše sada blagotvorno djelo širenja talijanskog jezika u okolne frakcije, ustanovljivanjem azila, osnovnih škola, večernjih škola, u koje hrle (!?) sa zadovoljstvom seljaci »vernacoli«, uspostavljanjem Dopolavora, sekcija Balilla itd. To je čudesna obnova duhova, koja se vrši u saglasju između grada i sela u ime Italije Benita Mussolinija i koja olakšava i revalorizaciju talijanskih jezičnih grupa u Plćnu, Lindaru, Gologoricu itd.

Ovdje, dakle, »Piccolo« kaže, da je u Pazinu svega oko 4000 Talijana, na 19.146 stanovnika u čitavoj pazinskoj općini. Ranije, prije rata, bilo je, kako »Piccolo« kaže, 2000 Talijana u Pazinu, a sedamnaest hiljada Slavena. Kako to, da danas ima 4000 Talijana, a 15.000 Slavena? »Piccolo« kaže, da je par hiljada Slavena emigriralo. To je moguće. Ali mi vjerujemo, da je prirodni porast slavenskog pučanstva to nadoknadio. Ako je tako, onda bi u Pazinu imalo biti još uvijek oko 17.000 Slavena, a samo dvije hiljade Talijana. Ako pak uzmemo kao točno ono, što kaže »Piccolo«, da u Pazinu ima 1281 Talijana rođenih u ostalim krajevima Istre, 231 Talijan iz ostale Julijske Krajine i 663 Talijana iz stare Italije, moramo zaključiti, da u Pazinu uopće nema domaćih Talijana! To valjda i pisac članka u »Piccolo« opaža, pa zato toliko i šara sa Slavenima, koji su — »okrenuli leđa svećenicima« i koji su »iskreno« pristali uz Režim...

se utrkuju prama moru na Istoku. Soča se lukavo smješla, gledala je starije sestre kako su se zapjenile od žurbe, a ona je još imala vremena da pojede po neku voćku. I onda se i ona uputila, ali ne na Istok, nego prama jugu u Jadransko more, kratkim putem, sigurna, da će prije dospjeti do mora nego Sava i Drava...

Tako Lina Galli priča legendu, koja je dosta naivna. Možda to i ona vidi, ali njoj čitava ta stvar služi, da bi na tome isplela još naivniju priču o tome, kako je Soča po tome tipično talijanska rijeka. Soča je, međutim, po njezinom mišljenju talijanska i po velikoj ulozi, koju je imala u prošlom svjetskom ratu, kad je svojim valovima nosila u Jadransko more krv talijanskih junaka i krv poraženog neprijatelja...

Mi se u povodu svega tog glupavog naklapanja Lina Galli, prijateljica vještica i plitke usidjelice, sjećamo našeg velikog pjesnika Gregorčiča, koji je napisao himnu Soči: »Krasna si bistra hčl planin...«, u kojoj je o historijskoj misiji Soče rekao proročanstva, koja će se ostvariti i koja neće biti ugodna za Talijane.

Kako je Pula strašno mizerna

pokazuje i ovaj interesantan detalj

Pula, januara 1934. — O mizeriji Pule nanizali smo u našoj »Istri« do sada već mnogo »bisera«, koji ne smiju biti zaboravljeni. Evo vam danas još jedan detalj, koji ilustrira upravo očajno bijedne prilike, u kojima se danas pod Italijom nalazi ovaj naš lijepi grad, koji je nekad tako cvao.

»Corriere Istriano« od 12. januara donosi članak, u kojem se tuži na jednu očaj-

nu pojavu, žalosnu za Pulu. Na štaciji čekaju dva automobila i pet, šest kočija. Putnika u Pulu dolazi nevjerojatno malo, i te bijedne kočije i ta dva automobila slabo prolaze. I zato je ranije dolazilo do svadje među kočijašima i šoferima, radi onog par putnika, koji su se htjeli voziti. Dodje tako putnik, a svi šoferi i kočijaši skoče na njega i vuku ga u svoja kola. Pa tako su ri-

jetki ti putnici, koji se voze!... Radi toga je policija uvela red. Kočije i automobili pred štacijom imaju brojeve i putnik se vozi u onom vozilu, koje je na redu po svom broju. Po neki put jedan automobil ili kočija ne dodje na red i po nekoliko dana. Ali disciplina se mora držati. Disciplina međutim ide tako daleko, da putnik ne može da izabere ne samo kočiju, koju on hoće, nego čak niti to, da se vozi po volji u automobilu ili kočiji. Ako je na redu kočija, on mora da se vozi u kočiji, a ako je na redu automobil, on mora da se vozi u automobilu, pa makar bi htio da se vozi jeftinije, u kočiji. Ta je disciplina tako nevjerojatna i taj je red toliko jedinstven, da sigurno u Evropi nigdje tako nije.

Mora da je sve to u istinu grozno i ponižujuće za Pulu, kad je čak i »Corriere Istriano« to opazio i upozorio, da bi to trebalo ukinuti, jer služi Puli na sramotu. Ko je kriv za tu sramotu? Oni, koji su taj grad uništili, a to su Talijani.

Ostrejši pritisak za vstop v »Balillo«

Mussolinijev obisk na Južnem Tirolskem, ki je bil določen za mesec oktober (preteklega leta op. ur.) in ki je bil radi premahnega patriotizma južnih Tirolecev, preložen, je spravi južno-tirolske oblasti v veliko zadrego. Ker jim ni bilo mogoče obvladati mišljenja odraslih, skušajo za Mussolinijev obisk pokazati vsaj nekaj s tem, da bodo poslali v sprevid vso omladino v črnih srajcah. Zato zahtevajo vstop v »balillo« in druge mladinske organizacije. Že leta uporabljajo vsa nasilna sredstva, toda uspehi so ostali daleč od upov. Zato so se pa letos ob pričetku šolskega leta z vso vsemotilno delo za te mladinske organizacije, češar prej ni bilo opaziti. Na vse šole v bozenskem okraju so razposlali dne 30 oktobra 1933. to le okrožnico šolskim nadzornikom:

»Ugotovil sem, da je mnogo šolskih voditeljev pozabilo na opomine zadnjih let Ponavilam: vsi tisti učenci, ki niso vpisani v mladinskih organizacijah, ne bodo deležni med šolskim letom nobenih olajšav. Tako ne bo noben očenec oproščen obiskovanja šole pred dopolnitvijo 14. leta. Če ne bo član faš. organizacij. Nobenemu nečlanu ne bo dovoljeno izostati od šolskega pouka radi dela, niti en popoldan ne. Vsem profesorom za oprostitve (prošnje otrok prvih razredov soloh ne pridejo v poštev) moraju šolski voditelji priložiti svojo opombo, v kateri mora biti navedeno, če je učenec vpisan v organizacijo in če je plačal člansko izkaznico, kolikor je tega zmožen.

Taka postopanja so vsekakor najbolj groba in posebno za kmete, ki na pomlad zelo rabijo svoje starejše otroke za poljska dela. Je pa pravi čudež, da v Južnem Tirolu večji del Nemcev, kljub temu, še ni podlegel vsem tem poskusom. — (»Südtiroler«.)

DIVAČA DOBI DOM ZA »DOPOLAVORO«

Trst, 5. januara. (A g i s) — Po umoru proslulega cerkvenika in Skocijana so ojačali v Divači milico, ki je bila začasno nastanjena v hiži z Obersnela pri postaji. Kmalu na to pa so kupili tako zvan »Hotel« v katerem so uredili svoje poslovne in druge prostore. Njih »družina« je šla 10 do 20 članov in število se je stalno menjavalo, kakor je pač kazalo in kakor so se prividi in strahovi večali ali manjšali. Poleg milice je v Divači tudi karabinerska in finančna postaja za vso obćino. Torej dobro zavarovano (op. ur.) Ta milica pa je živela prav za prav brez dela, kot povsod. Kar naenkrat jih je pred prazniki pobralo iz vasi. Dobili so dekret in so morali iz vasi. Fašistični oblastniki so namreč sami uvideli, da so tim tu odveč. Tako je postal ta dom prazen in v njem kraljuje edino še faš. caposquadra (brez squadre), ki je ostal kot znak, da fašisti v Italiji še žive in vladajo. Njegova misija pa je vzvišena. On naj postane za vas in vso obćino duša kulturnega dela in gibanja. Hiša naj bi se preuredila v nekak faš. dom kjer bi se ljudje vzgajali v organizaciji »Dopolavoro«. V prvi vrsti je treba dvorano za ples, kino in slično, kar se je do zdaj vršilo v čakalnici na kolodvoru. O drugih najvažnejših nalogah te znane ustanove tu ne bomo govorili.

Podestà je v obćini »Divaccia« S. Caziano« dr. Zannier Valerio, ki stanuje v Trstu in je rodom Tržačan. O njemu se ne more reči nič dobrega, niti slabega. Vsekakor je z odpuštitvijo nekaj moči v obćinskem uradu razbremenil obćino. Razmere za domače ljudi, zlasti kmetovalce, ki jih je večina, niso rožnate. Ostali del životari ob svojih penzijah, ki so si jih prislužili z delom pri željeznici, Železničarji so vsi Italijani — le še en poštar je ostal.

PROTIV SJEMENIŠTA I KATOLIČKE ŠTAMPARIJE U GORICI

Trst, januara 1934. — U jednom članku o stanovništvu u Gorici, Puli, i Rijeci, u kojem se dokazuje, da su to talijanski gradovi, »Piccolo« kaže na jednom mjestu: »Gorica podnosi još i danas anomaliju višeg sjemeništa i katoličku štampariju u slavenskim rukama...«

U tom članku govori se kako je Gorica postala »žarište talijanstva« za čitavu onu drugorodnu zonu...

PROCES ZBOG BIJEGA PREKO GRANICE

Gorica, januara 1934. — Karabinjeri u Podgorju tužili su sudu Marija Kristianija (potalijančeno prezime), starog 26 godina, koji je otišao u Zagreb bez putnice, da traži posla. Tako javlja »Popolo di Trieste«.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

MLADOST

Po odgovora Jacintu od Verbnika

Lipa mladost moja
na brojih zgojena
po burah uresla
z morem zalivena.

I svakega dana
na moru zibana
z vitrom uspravna
z nebom pokrivena.

More mi je dobro
kako dobra mati
a vitri su vazda
lipi moji brati.

Na moru san resa
na moru san dela,
u dlane san hunka,
trja pot od čela.

Konope san pleja
i jidra san šija,
brudete san kuha
i litre ispija.

Lipa mladost moja
na moru zgojena,
a sada prez mora
grana usušena.

Lipa mladost moja
suncen razvrujena,
a sada u maglah
roža uvenjena.

MATE BALOTA

NOVO DJELO DRA MIJE MIRKOVIĆA

Ovih dana izišlo je iz štampe u izdanju beogradske naklade Gece Kona najnovije djelo istanina dra Mije Mirkovića, profesora univerze u Subotici, inače našeg odličnog i čestog saradnika. Nova njegova knjiga nosi naslov »Zanatska politika«. Dr. Mijo Mirković, pored publicističkog rada po revijama, objavio je do sada već devet posebnih djela. Godine 1929 objavio je dva djela »Socijalni program fašizma« i »O načelu slobode u unutarnjoj trgovini«, godine 1930 »Seoski dućani« i »Toma Masarik«, godine 1931 »Sindikalizacija izvoza«, godine 1932 »Spoljna trgovinska politika«, godine 1933 »Saobraćajna politika«. I sad najnovije djelo: Zanatska politika. Ovaj obilan i odličan rad našeg mladog naučenjaka opažen je od stručne kritike, koja se o njemu s priznanjem izražava.

„POPOLO DI TRIESTE“ O SLIKARU AUGUSTU ČERNIGOJU

Fašistički dnevnik »Popolo di Trieste« donosi u svom broju od 7 decembra na stranici za gradsku kroniku, pod vidnim naslovom »Un pannello di A. Cernigoj al Caffè degli Specchi«, članak, u kojem kaže: »Poznata nam je već od izvjesnog vremena ziva ličnost Augusta Černigoja, pa i na posljednjoj sindikalnoj izložbi imao je prilike da se istakne njegov čudan temperament. Zato je bila sretna i ideja, da mu se povjeri izradba jedne zidne slike u javnom lokal, koji je tako tijesno povezan s javnim životom našeg grada, kao što je »Caffè degli Specchi« August Černigoj, je izradio jednu geografsku viziju Italije, stavivši u evidenciju naše gradove po njihovim umjetničkim karakteristikama, industrijskim ili moralnim karakteristikama. Dostignuće čudesna djela fašizma, koja označuju na svim stranama Italije neizbrisivi fašistički vijek. Među tim spomenicima dominira stup na Foro Mussolini u Rimu, koji nosi ime Ducea, kao svjetionik koji je neugasiv. Umjetnik je nastojao, da obuhvati na sintetički način onaj dojam, koji pruža Italija Benita Mussolinija, bogata umjetnošću, industrijom, trgovinom i morima. Ta je Italija dominatorska, rimska, fašistička, mediteranska. I materijal, kojim je slika radjena je proizvod jednog novog svijeta: metal, zlatni i srebrni listovi. Djelo Augusta Černigoja je stvar doista plemenita po finesi izvedbe, a ne samo po kompoziciji, koja je očito inspirisana nekim slikama iz trećeg i četvrtog stoljeća.

MATE DVORNIČIĆ: »LIŠČE MOGA GRANJA«

Dr. Mate Dvorničić (Borislav Istrijski) istarski pisac, koji se dulje vremena nije javljao, štampao je sada u Crikvenici knjigu pod gornjim naslovom, od cirka 200 stranica, u kojoj donosi svoju prozu, eseje i pjesme u čakavštini i književnom jeziku. Na tu knjigu osvrnut ćemo se naknadno opširnije. U njoj ima bez sumnje interesantnih i originalnih mjesta i već je zato o njoj treba voditi računa. (Stoji 40 dinara, a naručuje se kod Dra. Mate Dvorničića, Crikvenica).

ANTON OCVRK »RAZGOVORI«

Naš mladi pjesnik i kritičar dr. Anton Ocirk, poslije dvogodišnjeg boravka u Parizu, objavio je u Ljubljani (izdanje Tiskovne zadruge) knjigu »Razgovori«, u kojima prikazuje sedam vodećih svjetskih pisaca. Ta je knjiga odlično primljena od kritike. — Anton Ocirk postao je od januara ove godine urednik poznate revije »Ljubljanski Zvon«.

LEPO USPEL KONCERT NAŠIH SKLADATELJEV V LJUBLJANI

Dne 15 t. m. je, kot smo že poročali, priredil pevski zbor »Ljubljanski Zvon« v ljubljanski Filharmoniji koncert, na katerem je moški, ženski in mešani zbor izvajal skladbe naših umrlih skladateljev iz Julijske Krajine: A. Hajdriha, ki v resnici je bil Ljubljčan, toda preživel je mnogo let v Trstu, A. Lebana in J. Kocjančiča iz Kanaleta ter H. Volariča iz Kobarida. To so skladatelji, ki so živeli in umirali z našim ljudstvom in nič čudnega, da je marsikatera njihova pesem skoro ponarodela, zlasti Volaričeve in Hajdrihove.

Pevski zbori »Ljubljanskega Zvona« so z izvajanjem naših pesmi predložili vso lepoto naše zemlje ob Soči, o našem življenju, bojih, svobodi, o fantu in dekletu, ki so bile svojčas zelo znane. V teh pesmih je vedno še kak biser, ki je vreden da ostane med nami. Na žalost pa bo vse skoro pozabljeno in zapuščeno.

Koncerta so se udeležili večina sami Primorci. Izvajanje je bilo dobro, posebno pa je prišel do izraza ženski zbor. Pevovodji in rojaku g. Prelovcu gre vse priznanje za njegov trud. — (Agis).

»GRLICA«

Naša rojaka Srečka Kumar in Ivan Grbec sta začela v Zagrebu izdajati »Grlica« — zbirko skladb za mladino in spisov o mladinski vokalni glazbi. Med 40. skladatelji iz cele države sodelujejo ti-le rojaki: Bratuž A., Bravničar M., Grbec Iv., Kogoi M., Mirk V., Pahor K., Premrl St., Šček Br., dr. Švara D. in Vodopivec V.

V »Uvodni besedi« navaja urednik potrebo mo mladinski vokalni literaturi, ki ga je tudi pripravila, — kakor že v Trstu, ko je izdal »Otroške pesmi« — da je pričel z novo pesmarico, ki bo v »Grlici« išla v 10 zvezkih: v književni prilogi pa bo prišla estetsko pedagoške članke, biografije in druge razprave. Mladinska literatura je pri nas pomanjkljiva, kakor piše sam urednik: kar je dobrega, je vse izčrpano, zlasti pa pozrešamo del novejšeglasbene smeri: pri tem se do sedaj niso vselej dovolj upoštevale poleg pedagoških tudi estetsko-umetniške kvalitete.

V »Naših skladbah« karakterizira Grbec posamezne pesmi, ki so izšle v prvem zvezku glasbenega dela in skuša pomagati pevovodjem pri interpretaciji teh del. Mislim, da bi bil vidnejši uspeh, ako bi snov na tem polju bili raztegnili in poglobili. Kajti te ad hoc sestavljene razlage in nekake instrukcije nimaio trajne vrednosti in ne bodo pevovodjem posebno razširile obzora. Isti pisec se spominja tudi Augusta Suligoja in njegovega dela »Trboveljskim slavčkom«, ki je pod njegovim vodstvom nastopil okoli 80 krat v dveh letih in pol. Sprčo nenavadnega dela in napora mladih pevcev svetuje Suligoju naj omeji nastope na minimum, sicer utegne škodovati kvaliteti zbora.

Dalje prinaša list biografijo skladateljev in anketo o pedagoško umetniških vprašanjih.

Kumar in Grbec pričenjata važno in potrebno delo za razvoj mladinske tako produktivne kakor reproduktivne glazbe pri nas. Da bi le njuno prizadevanje in delo ne obstalo na začetku in nivoju prvih priznanj in morda ne obsedelo na prvih lovorikah uspehov. Naj bi »Grlica« načela zlasti problem mladinskega petja samega s strokovnimi članki, saj ni to pri nas še skoro nič obdelano. — (s i).

BREDA ŠČEK:

V NAZARETU ROŽA RASTE

V zadnjem času tako plodovita skladateljica nam je postregla že zopet z novo zbirko. Sedaj z 12 poljudnim pjesmami Materi božji za mešan zbor. — Skladateljice so po svetu pač redko seiane in z ozikom na to je treba delu priznati zanimivost. Pa tudi solidno znanje, da će že ne pristne samobitnosti. — Lepa naslovna stran je delo Toneta Kralla. (Partitura stane 35 Din.) — »Slovenec«.

»IZABRANI SPISI« IVA ŠORLIJA

Poznati naš primorski književnik Slovenac Ivo Šorli izdao je nedavno prvu knjigu svojih izabranih djela, u kojoj ima, na 132 stranice, šest novela. Najavljuje poslije te knjige još šest knjiga svojih izabranih djela.

NAŠI I KLUB KNJIŽEVNIKA U MARIBORU

U Mariboru je osnovan nedavno »Klub književnika«. Vodeće ličnosti u tom klubu su naši zemljaci: predsjednik je dr. Ivo Šorli, potpredsjednik je Rudolf Golouh, a tajnik Radivoj Rehar. U februaru kani taj klub da priredi proslavu sedamdesetogodišnjice jednog od nestora slovenske književnosti, Jožeta Kostanjevca, rodom Vipavca.

KNJIGE »DRUŠTVA SV. MOHORA ZA ISTRU«

»Društvo Sv. Mohora za Istru« izdalo je za 1934 ove knjige:

1. »Danica« kolektar za 1934.
2. »Prosjak Luka«, pripovijest od A. Šenoe.

3. Spadina palača.
4. Sv. Terezija od Malog Isusa.

FRANCE BEVK: »KOZOROG«

U izdanju goričke naklade »Sigma« izišla je pripovijetka Franceta Bevka »Kozorog«, koju je ilustrirao Milko Bamblić.

Glasovi štampe

ČEHOSLOVAČKA ŠTAMPA O PROGONIMA U JULIJSKOJ KRAJINI

Golgota Slovenaca u Italiji

»Narodni Listi« (Prag) od 7. januara javljaju: pod tim naslovom pišu: »Monsinjor Siroti, upravnik goričke nadbiskupije, pozvao je o božićnim praznicima k sebi 70 slovenskih svećenika i zatražio je da se obavežu pod zakletvom, da neće više učiti vjeru na slovenskom jeziku i da neće pri vršenju crkvenih funkcija upotrebljavati slovenski jezik. Slovenski svećenici odlučno su odbili zahtjev monsinjora Sirota i nisu položili traženu zakletvu, nego su Papi poslali memorandum u kome su mu nabrajali stradanje slovenskih katolika, kojih je ostalo u fašističkoj Italiji gotovo 700 hiljada. Fašisti su silno ogorčeni ovim hrabrim činom slovenskih svećenika i treba očekivati nove represije.«

ITALIJA SE UČVRŠĆUJE NA NAŠIM GRANICAMA

»Pravo Lidu« (Prag) od 5. januara, javlja: »U posljednje vrijeme izvršila je Italija vrlo važne fortifikacione radove u okolini mjesta Dušica, koje se nalazi na talijanskoj granici, pored same jugoslovenske granice. Vojnički odredi kao i građansko stanovništvo rade intenzivno dan i noć.

FAŠISTIČKA ŠTAMPA I LIST „ISTRA“

Naš članak, koji je izazvao fašističku štampu

Tršćanski »Il Popolo di Trieste« od 9. januara donosi, a venecijanski »Il Gazzettino« od 10. januara prenosi ovaj napis:

»Jugoslovenska štampa opširno komentariše posljednje naredjenje Svete Stolice, kojim je određeno, da gorička nadbiskupija, tršćanska i koparska biskupija budu podložne venecijanskoj patrijaršiji. Kao što se moglo da očekuje, ovaj vijest se u Jugoslaviji vrlo brzo raširila i bila je mnogo komentarisana naročito od one štampe, koja je bila zainteresovana u crkvenoj dezorganizaciji Julijske Venecije. Tako je, na primjer, interesantno, da se u tome pravcu čuje odmah, što o tome piše

Jedan od najvažnijih jugoslovenskih listova, zagrebačka »Istra«,

koja plače za prošlim vremenima i roni

svoje krokodilske suze zbog nepovratnih nada«.

U produženju citiraju pomenuti fašistički listovi pisanje »Istre« i to uvodni članak objavljen u prvom ovogodišnjem broju »Crkva u Julijskoj Krajini i talijansko nacionalno jedinstvo«. Razumije se, »Popolo« kao i uvijek, prevodi prilično netočno i mnoge stvari ispadaju drugačije nego što stoje u našem listu. Tako, na primjer, izgleda, kao da bi naš list branio tršćanskog biskupa Fogara, što ne stoji, jer nemamo zato razloga. Uostalom mi smo stvari prikazali s jednog općeg stajališta i istakli mišljenje, da je stanje crkve u Julijskoj Krajini grozno. »Popolo« međutim nema kuraze, da pobije ono što kažemo i to je za nas najbolji dokaz, da smo rekli istinu kao što to uvijek govorimo.

NAŠI MRTVI

† UČITELJ ŠULIGOJ IVAN

Spet se je odprl grob in padel je zopet vani hrast, ki je dolgo stal in kluboval. Tam doli pri nas umire vse, umire vse... Ali bo iz grobov vzkliklo novo življenje?

Pokojni Suligoj Ivan, ki je odšel 5. januara t. l. v večnost nam govori, da bomo še ostali živi. Grob se je zaprl za njim, a nad grobom je plakala velikanska množica našega ljudstva iz Dolnje Zeme in okolice. Dve generaciji je Suligoj vzgojil v Dolnjem Zemonu, a prišla je k pogrebu korporativno še tretja generacija, naša najmlađa, ki nima take sreće, da bi imela učitelje našega jezika in srca kakšen je bil Suligoj. In vendar je tuda ta generacija še naša. To je pokazal tuda pogreb vzornega učitelja Suligoja.

Dolga je bila njegova življenska pot. Rođen 1861 u Pevni pri Gorici, je končal učiteljske u Kopru. Služboval je od leta 1880 do 1927, to je polnih 47 let u raznih krajevih onstran meje. Svoje vzgojno mislio je pričel na naš; jezikovni meji u Dolenji pri Krmini, nato je služboval u Doberdolu in u Podravlji pri Vipavi, odkoder je bil premeščen kazensko na Ostrožno brdo, ker so oblasti sumile, da je tuda Suligoj sodeloval pri cerkvenem razkolu, ko so Podražani hoteli prestopiti u pravoslavlje. Zadnje njegovo službeno mesto je bilo Dolnji Zemon, ki mu je da, tuda prostor za večni počitek.

Suligoj je bil trda naša korenika in je še leta 1930 skupno z osmini tovariš praznoval 50letnico svoje mature. Maturantov ti-

stega letnika je bilo dvalset, a zlati jubilej je dočakalo devet učiteljev. Kmalu po tem jubileju pa je posegla smrt u to »železno gardo« in pokosila še nadaljnjih pet veterana našega učiteljstva med njimi tuda očeta pesnika Srečka Kosovela in Suligoja.

Suligoj je bil znan kot izvrstan vrtlar h kateremu su hodili po nasvetu od blizu in daleč. Tihega u mirnoga značaja je ljubio naravo in je bio dobar lovec.

Zapušća poleg užalošćene družice u življenju već otrok, medtem ko je moralo njegovo očetovsko srce prenesti teo izgubo sina Mirka, ki so ga ustrelili italijanski vojnici pri Knežaku 1. junija 1919.

Razen sina Ivana, ki je doma, su vsi ostali otroci u Jugoslaviji: Stanko, najstarejši je na obmelem komisarijatu u Dravogradu August znani pevovodja »Trboveljskih slavčkov« je učitelj u Trbovljah in hči Dragica se nahaja tuda u Jugoslaviji.

Stari korenini Ivanu Suligoju bodi lahka domaća zemlja; vsem preostalom pa iskreno sožalje. (D).

SMRT MED SLOV. DUHOVŠČINO

G. Otilij Medvež, župnik u Ponikvah nad Sveto Lucijo, kateri je težko zboleo u doletoletni internaciji na Sardiniji je 8. novembra 1933 izdihnuo svojo blago dušu. Pokopao ga je ob asistenci 12 duhovnih tovarišev u najhujšem snežnem metežu g. Jože Vodopivec, dekan iz Tolmina.

NOVA EMIGRANTSKA ORGANIZACIJA U KARLOVCU počinje s planskim radom

Iz Karlovca nam javljaju: »Odbor emigrantskega društva »Istra« Trst—Gorica« u Karlovcu imel je u nedeljo dne 7 t. m. svojo prvo sejo.

Na tej seji so odborliki obdelali delovanje društva. Dane so inicijative upravnomu odboru, nadzornomu odboru, socijalnomu ter statističnomu odelku.

Sklenilo se je prirediti vsako nedeljo popodne fantovske in deklishe večere s predavanj, za kar je bilo zaproseno tuda društvo »Istra« u Zagrebu.

Nadalje se je sklenilo prirediti u mesecu marc u Istrski dan.

Statistiko vodi društveni tajnik. Ker društvo nima še svojih prostorov, mu je dalo slov. prosv. društvo »Triglav« na razpolago svoje prostore.

O osnutku nove emigrantske organizacije u Karlovcu javili smo u božićnom broju našeg lista. Nakon dugog iščekivanja napokon je i karlovačka skupina emigracije iz Julijske Krajine okupljena u organizaciju, koja,

po svemu izgleda, počiva na solidnim temeljima, pa se nadamo, da će njezin razvoj biti lijep i u skladu s čitavim našim emigrantskim pokretom. U blizini s jakim emigrantskim centrom Zagrebom karlovačka organizacija može doista u razmjerno kratko vrijeme da prebrodi sve teškoće, koje su neminovne u svakom početku organizovanja. Ljudi, koji su joj na čelu takodjer daju garancije, da je stvar dobro zasnovana i dobre su nade opravdane. Mi ćemo rad nove organizacije pratiti s punim interesom i želimo, da se uspostavi što češća veza i kolaboracija izmedju saveznog glasila i karlovačke emigracije.

Uz novu organizaciju u Banjaluci, karlovačka organizacija je medju najmlađim našim jedinicama. Taj porast u broju naših organizacija nije ipak definitivna, jer još ima mjesta, u kojima postoje neorganizovane skupine, koje treba povezati u organizaciju i u Savez emigranata. To je i u interesu naše opće stvari i u interesu samih emigranata.

MLADINSKI ODER DRUŠTVA „TABOR“ V LJUBLJANI

VAS VLJUDNO VABI NA SVOJO PREDSTAVO

Program:

1 Ruža Lucija — Karel Širok — Mara Lamutova: »Naše Kosovo« (dramski prizor s petjem in zbornimi recitacijami);

2 Karel Širok: »Pesem beguncev« (deklamacija);

3 Mara Lamutova — Anica Černejeva: »Pomladno kramljanje« (slika) Osebe: Oče, mati, Milan, Bojko, Zoran, Jelica, Nada. — Godi se dandanes;

4 France Bevk: »Bedak Pavlek« — pravljica v 3 slikah s predigro, godbo in ples!

Se bo vršila v nedeljo, dne 21. januarja 1934 ob 20 uri v dvorani »Delavske zbornice« v Ljubljani. — Sodelujeta društveni pevski in mandolinistični zbor.

SADAŠNJI PRETSJEDNIK OPĆINE ŽIRI NE POZDRAVLJA FAŠISTIČKI JEDAN ISPRAVAK.

U prvom ovogodišnjem broju »Istre« od 5. januara donijeli smo vijest, u kojoj citiramo pisanje tršćanskog »Piccola« i to članak Karla Tigolija o pograničnoj miliciji, kako milicija po noći vrši stražu uz granicu i kako lovi one, koji biježe preko granice u Jugoslaviju. Kao naročito interesantno mjesto citirali smo iz tog članka i ovo:

»U patroli milicioneri susreću saone sa tri osobe. Dva muškarca i žena. Najbolje je mjesto u saonama zauzeo debeli gospodin, koji, kad se približio milicionerima, pozdravlja rimski, dizanjem ruke. Crne košulje odgovaraju na pozdrav i idu dalje. Poznaju tri putnika. Gospodin u žutim rukavicama, koji je pozdravio fašistički, to je načelnik iz Žiri, male općine preko granice u Jugoslaviju, koji često dolazi u Idriju da kupuje stvari... On pozdravlja — rimski.

U povodu toga primili smo pismo g. Franje Primožića, sadanjen pretsjednika općine Žiri u Jugoslaviju kod talijanske granice, koji nas moli, da donesemo u listu bilješku, da se to što »Piccolo« piše, ne odnosi na njega.

G. Franjo Primožić ne prelazi nikada granicu, nema tamo nikakvog posla, a najmanje trgovačkih poslova u Idriji, a pogotovo ne bi u nikojem slučaju rimski pozdravljao. G. Primožić kaže, da je moguće, da se neko drugi prikazuje na prelazu granice kao pretsjednik općine. Talijani na granici ne znaju, možda, još ko je pravi pretsjednik, jer su izbori bili tek pred mjesec dana. Neko se je na štetu ugleda općine Žiri sigurno prikazao kao pretsjednik općine, da bi u Italiji dobio kakve povlastice ili slično.

Mi ovaj ispravak rado donosimo da udovoljimo želi pretsjednika općine g. Primožića. Nama nije bila namjera da ikoga izvirgavamo neugodnostima, nego smo samo doslovno citirali ono, što piše »Piccolo«. O tom slučaju nije poznato ništa više nego što smo objavili u listu dne 5. januara. — Trebalo bi međutim ustanoviti u Žirima o kome se radi i ko se pretstavlja fašistima kao pretsjednik općine, a da to nije.

NOVA GODINA JE PROŠLA

a mi smo se našli pred novim velikim izdacima. List moramo da plaćamo, troškovi su veliki... Trebalo bi, da se naši pretplatnici sjete svoje dužnosti prema listu i da ga podupru, bar u granicama svojih obaveza. Ko prima list mora ga i plaćati!

Molimo Vas, ako ste i vi među dužnicima za lanijsku pretplatu, doznačite nam ono što dugujete. A i nova se pretplata, po običaju i radi potreba lista, plaća unapred bar u jednom obroku!

U FOND „ISTRE“

Ova rubrika nastavlja se i ove godine pod devizom:

»Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna redovito u normalnom formatu.«

Bilježimo ova nova imena plemenitih darovatelja:

Zidarić Marija, učitelj, Pluj	D	20.—
Cimpić Ignac, Celje	D	50.—
Vojnić Antun, Alibunar	D	5.—
Josić Čop, učitelj, Ljubljana	D	5.—
Don Grego Niko, župnik		
Omišalj	D	10.—
V. K.	D	50.—
Dr. P. D.	D	50.—
Poniž Benedikt	D	30.—
Grbac Petar, Novi Sad	D	10.—
Jelušić Antun, Zagreb	D	2.—
Kinkela Antun, Goodman Wis	D	28.—
U prošlom broju objavljeno	D	29.333.35

UKUPNO D 29.593.35

RAD JUGOSLOVENSKE MATICE U ZAGREBU U GOD. 1933

Lijepi rezultati jedne plemenite akcije

Kogod čita glasilo emigranata iz Italije, list »ISTRA«, znađe zašto našem narodu u Istri, Trstu, Goričkoj, Rijeci i ostalim našim otetim nam krajevima nema opstanka na rodnoj grudi. Znađe zašto je prisiljen da u masama napušta svoj dom, svoju ljubljenu kraljicu i znojem natopljenu zemlju i da prisiljen krutom i bezdušnom silom mora tražiti u našoj državi zaštite i komad kruha i ruha.

U prošloj 1933 godini došlo je k Jugoslovenskoj Matici u Zagrebu, da ovdje potraže lijeke svojim ranama, da ovdje dobiju moralne i materijalne potpore,

novih emigranata

iz Istre 128, iz Trsta 26, iz Gorice 2, iz Rijeke i Zadra 8, iz ostalih otetih nam krajeva 49 — usve 213. Od tih su po zanimanju: Bankovni i priv. činovnici 5, bravari, električari, kovači, ložači, mehaničari i šoferi 22, djaci i djeca 38, krojači, krojačice, stolari, postolari, soboslikari, tokari i zidari 17, brijači, konobari, kuhari, mesari, pekari 12, kućanice, radnici i radnice 102, trgovci, trgovački pomoćnici i ostalih struka 17 — usve 213.

Uz ove obratilo se je Jugoslovenskoj Matici u raznim svojim potrebama za prvu put

331 istarskih emigranata, koji su došli u Jugoslaviju u razna mjesta prijašnjih godina. A koliko ih je došlo ponovno i češće — ni broja se ne zna, jer se to ne bilježi.

Jugoslovenska je Matica sve primila i svima, koliko je samo bilo moguće, u svakom pogledu pomogla.

Kroz prošlu godinu podijelila je bilo u novcu bilo u živežu, odijelu i obući 471 potporu, izdala 1262 raznih preporuka, uvjerenja, napravila nebrojene molbe za sve moguće potrebe. Zalagala se je po članovima Banovinskog odbora Jugoslovenske Matice mnogobrojnim ličnim intervencijama u svakoj potrebi, gdje se je samo moglo. Iako je teška kriza, koja je zahvatila čitav svijet, u mnogo je slučajeva uspjela. — Ali se još uvijek nalazi čitava četa naših ponajboljih ljudi Istrana bez rada i zarade, koji stradaju. Preporu-

čujemo ih pažnji i djelotvornoj i požrtvovnoj ljubavi svih, koji imaju jošte humanih osjećaja.

Medju najvažnije poslove za Istarske emigrante spada svakako saradivanje Jugoslovenske Matice sa »Akcionim odborom za kolonizaciju emigranata iz Istre, Trsta i Goričke u Zagrebu«.

Ovim je organizacijama uspjelo, da je 30 naših vrijednih istarskih porodica dobilo kuću i zemlju te se već naselilo na dodijeljenoj im zemlji, koju s ljubavlju obrađuje i natapa svojim znojem na Crničanskom Polju kod Dojranu.

Iza zadnjeg izvještaja u listu »ISTRA« sjetili su se Jugoslovenske Matice i Istarske braće:

1) Organizacija Podmlatka Društva Crvenog Križa u Petrinji 200 Din (sakupljenih za rapalski dan), Trgoviste (Poglavarstvo općine) u Valpovu 50 Din, gg. Anka Tkaličevića 100 Din, Stupar Ivan 30 Din, Pavlič Milan 10 Din, Mermolja Eustahije 5 Din, naši povjerenici i raspachavatelji kalendara Jugosl. Matice sabrali su milodare 94 Din. Najveću potporu uživala je Jugoslovenska Matica sa strane svojih Podružnica i Povjereništava.

Godine 1933 sabrali su i poslali našem odboru Podružnice i Povjereništva Jugoslovenske Matice: 1) Bednja 130 Din, 2) Crikvenica 350 Din, 3) Čakovec 3000 Din, 4) Ivanec 71.50 Din, 5) Kastav 1000 Din, 6) Oroslovje 70 Din, 7) Osijek 8000 Din, 8) Pleternica 124 Din, 9) Sisak 1550 Din, 10) Sl. Požega 5300 Din, 11) Varaždin 4000 Din. — Početkom januara 1934 poslali su saldo za god. 1933 Povjereništva: 1) Crikvenica 88 Din, 2) Pleternica 10 Din.

Hvala svima, koji su pomagali Jugoslovensku Maticu u radu za Istarske patnike. Imali i u budeće u duši i u srcu »Sliku milu Istre naše« i nikada joj ne uskratili svoje djelotvorne ljubavi, svoje dobrotvorne ruke! »Sve za Istru, Istru ni zašto!«

ODBOR JUGOSLOVENSKE MATICE
ZAGREB

DELOVANJE SOČE V CELJU

Prireditev v Narodnem Domu

PRIREDITEV.

Drama in zabavni večer

Društvo »Soča« v Celju bo vprizorilo dne 2. februarja 1934 Funtkovo dramo »Tekma« v Narodnem domu v Celju. Začetek ob 16 uri.

Običajni vsakoletni predpustni zabavni večer društva se bo vršil tudi letos na soboto, dne 10. februarja ob 20 uri v vseh gornjih prostorih Narodnega doma. Po približno dvournem pestrem programu, za katerega bo poskrbel naš agilni dramski odsek, bo splošna zabava. Igrala bo že priznana godba. Za dobri prizgrižek in pravo kaplico bo najboljši preskrbljeno.

REDNI OBČNI ZBOR

se bo vršil v nedeljo, dne 18. februarja ob pol 16 uri (pol 4 popoldan) v mali dvorani Celjskega doma (Hotel Union) s sledećim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsednika in otvoritev;
2. Poročila funkcionarjev: a) tajnika, b) blagajnika; c) načelnika mladinskega odseka; d) načelnika dramskega odseka; e) načelnika pevskega odseka; f) načelnika prireditvenega odseka; g) načelnika socijalnega odseka; h) načelnika polit. propag. odseka; i) gospodarja; j) knjižničarke; j) predsednika;
3. Poročila nadzorstva;
4. Volitve novega odbora;
5. Volitve novega nadzorstva;
6. Slučajnosti.

PEVSKI ODEK

je pričel tudi z rednimi vajami. Pri torkovi vaji smo videli precej novih obrazov, kar je zelo razveselilo dejstvo, da se bo

odsek razvijal in širil. Petie vodi agilni učitelj gosp. Gerlauc Milko.

SESTANEK MLAD. ODESKA SOČE V CELJU

Dne 5. t. m. se je vršil redni članski sastanak. Po čitanju zapisnika se je razvila živahna debata o vprašanju primorske žene o kateri smo slišali predavanje na zadnjem sastanku. V debatu je poseglo već članov in članic. S tem kaže mladina zanimanje do pravega dela. Nato je predaval tov. Černigoj o »Sokolstvu in jugoslovenski naciji«. Predavatelj je naglašal pomen sokolstva za Slovanstvo. Ne moremo si misliti človeštva brez Slovanstva, tudi ne Slovanstva brez Sokolstva. Članstvo je predavateljeva izjava živahno odobraval.

Tov. načelnik je poročal, da se dramski odsek pripravlja na igro »Tekma«, ki se bo igrala predvidoma na Svečnico dne 2. februarja ob pol 4 uri popoldan v veliki dvorani Narodnega doma.

V petek, dne 12. t. m. v društvenih prostorih je predavala gdca Zorka Potratova o »Trpljenju primorske žene po italijanskih ječah«.

Nadaljni sastanki pa se bodo vršili ob četrtkih in ne več ob petkih.

POPRAVEK.

V zadnji štev. »Istre« se je vrnila v članku »Delovanje Mlad. odseka Soče v Celju« pomota. V zadnjem odstavku bi se moral imenovati za načelnika Mladinskega odseka Tov. Berginc Franc in ne Rožanc Rudi, kakor je bilo pomotoma javljeno.

SVEČANA PROSLAVA BADNJAKA U NOVOME SADU

Sv. Nikola u Novom Sadu — Nastup pjevačke sekcije »Istre«

Novi Sad, januara 1934.

Primamo sa zakašnjenjem: Da bi i ove godine izišlo u susret svojim članovima u nevolji, društvo »Istra« je prvi put, usprkos gospodarske krize, koja vlada u svijetu, obratilo se pred Božić građanstvu Novog Sada, sakupljajući dobrovoljne priloge u novcu, hrani i odjeći. I zaista blagodareći u prvom redu trudu gospodji Branki Čuk i gdjici Emi Kogoj, a zatim gdji Ruži Jelčić i gdjici Milici Vranjac, te gospodinu Antunu Kircu, uspjeh te naše akcije bio je vrlo dobar. Kao i svake godine. Koko Srpskih sestara postaralo se da odjene deset istarske djece, pored poklona u hrani i slatkišima. Mnoge novosadske firme poklonile su za tu svrhu šećera, brašna, griza, riža, i t. d. dok je Šeferova predionica iz Apatina poslala društvu 10 komada vunjenih svitera i 3 tuceta vunjenih čarapa.

Od primljene robe te od robe, koja je sakupljenim novcem nabavljena, sačinjeno je oko 90 paketa,

namijenjenih djeci najsiromašnijih i besposlenih istarskih izbjeglica.

Da bi našoj djeci, a i roditeljima priredili malo zabave, posebni odbor »Istre« spremio je u tu svrhu program, koji je izveden na Badnji dan u društvenom domu.

Velika sala doma, kao i čitaonica, te sve nuzprostorije bile su prepune posjetioca. Zapažen je veliki broj Novosadjana, prijatelja »Istre«.

Nesto poslije tri sata otvorio je sve-

čanost tajnik »Istre« g. Juričić, koji najprije izražava svoju radost na tako lijepom odzivu. Lijepim riječima pozdravlja sve sakupljene i čestita im Badnje večer, želeći im ugodnu zabavu. Obraca se prisutnim predstavnicima Kola Srpskih Sestara, na čelu sa pretsjedicom gdjom Emilijom Sofić koje pozdravlja u ime Uprave društva, zahvaljujući im se na susretljivosti i sestrinskoj ljubavi, koje su i ove godine ukazale našoj djeci.

Nastupa po prvi put muški zbor pjevačke sekcije »Istra«

i izvodi vrlo lijepo i skladno »Pozdrav domovini« Vil. Novaka. Zborom je dirigovao gosp. Jakov Bradičić, dirigent.

Zatim nastupaju ženske djevojčice jednim igrokazom,

koji je naročito za tu priredbu sastavila i napisala gdjica Mica Crnoborićeva, učenica Zanatske škole. Pozornica bila je vrlo lijepo uređena. Veliko božićno drveće, bogato urešeno... Oko drvca posjedale su djevojčice. Glavnu ulugu imale su Nevenka

Mihovilović, Mara Crnobori, Irma Rosan Slavica Marinović i Ljubica Marinov. Igrokaz je vrlo lijepo izveden, na zadovolstvo i radost svih prisutnih. Za vrijeme igrokaza, otpjevale su djevojčice nekoliko istarskih božićnih pjesmica: U seji vrli godišća, Narodil nam se i druge. Pjevali su izvedeno dvoglasno. Na harmonijum je pratio g. Jože Juričić, radnik. Pjevali se duboko dojmilo svih, jer su bili iznadjeni.

Vrlo vještom, efektom i zabavnom inscenacijom dolazi — Sv. Nikola s darovima.

Najveće veselje izazvala je najmanje najmlađa Ljubica Marinović, stara jed oko tri godine, kada je po želji Sv. Niko recitovala pjesmicu »Sirotica Istra«. Izvije to, tako lijepo, da je bila nagrađena burnim pljeskom i poklicima. I sva ostala muška i ženska djeca iskazala su se u lijepo. Prilikom dješenja poklona bilo i više šaljivih prizora jer je sv. Nikola svojim pitanjima mnoge inenadio. To je izvalo još veće raspoloženje i veselost u dju sakupljenima. Sv. Nikola imao je mnogo posla dok je razdijelio sve pakete.

Poslije toga nastupa ponovo pjevački zbor »Istra«.

Otipevane su vrlo lijepo »Pod oknom« Hajdrika, Svracanje« od Klaića, a na kraju programa »Jadransko Morje«. Valja p znati, da je zbor obzirom na kratko vrijeme, od kada je osnovan, odlično izveo svu tačku, te su pjevači, kao i dirigent Bradičić, nagrađeni dugotrajnim pljeskom.

Kasno u večer razili su se Istrani društvenih prostorija sretni, što su baš i sam badnjak doživjeli malo sreće i rado. Onako po našem starom običaju i uz naš starinsku božićnu pjesmu. Pogotovo bi su sretna djeca, koja su sa paketima u rukom, pričala još dugo o sv. Nikoli, a koji danas nisu zaboravila.

Reda radi valja napomenuti, da su bi obdarena i djeca bolje stojećih roditelja, no za koju su se pobrinuli sami roditelji. Toliko radi objašnjenja za eventualne pogovore u pogledu razdiobe.

Uspjeh je inače u svakom pogledu o lijčan, što valja pripisati neumornom radu svima koje smo napred spomenuli, kao i onima, koje zbog skučenosti prostora listu, ovdje ne spominjemo. Barba Lujo.

VESTIIZITALIJI

Treća grupa kmetov se je pred kratkim naselila v Littoriji, nov provinciji, ki je nastala na izsušenem moru.

Najstarejši zdravnik, stoletnik ki je pred kratkim umrl pri Oxleiu je bio Ivan Gortan — Giovanni Gortani, kot pr ročajo italijanski časopisi. Z njegovim p merom dokazujejo »zdravje ital. rase!«

»Leto 1934« pomeni prehodno leto v fašizaciji sveta in k boljšim časom pravi duce v svoji novoletni poslanici, svojim novim »Consiglio delle Corporazioni« da bo pokazal svetu v novem letu naj bolji radikalno reformo zgodovine novega časa. Smo zelo radovedni!

»Times« pravi, da je Italija izpolnila do skrajnosti tehnično stran svoje morarice in da je s svojimi križarkami in torpedovkami na drugem mestu med vojnim silami v Evropi Italija seveda s tem »žel le mir.«

Mussolini je spisal knjigo »Vita di Arnaldo«, ki je doživela v Italiji že tri izdaje s skupnim dobičkom 112.709.05 lir Ta denar je Mussolini poklonih v dobrodelne namene. Bogve, če so tu di kupci tako radi in prostovoljno »poklanjali« denar za knjigo?

Za božič je sprejel Mussolini 92 mater ob priliki proslave dneva »Materie otroka«, ki se je praznoval po vsej Italiji s posebnimi ceremonijami. Sprejete so bile le matere, ki so porodile največ otrok. Povprečno ima vsaka po 14 še živih otrok, a ena celo 18

100.000 lir je podaril Mussolini za po moč učiteljem.

Pristaniški delavci v Benetkah so se »prostopolno« odločili, kot pišejo larski časopisi, da bodo od 15. t. m. odstopili po 5 % svoje plače v sklad za brezposelne tovariše. Časopisi pravijo še, da je to plemenita gesta fašistovskega tovaristva!

V novembru se je uvozilo blaga za

576.301.326 lir vrednosti, izvozilo pa se je za 478.140.854 lir kar znači 98.161.474 lir deficita.

V letošnjem letu pa se je do decembra uvozilo:

6.701.382.983 lir, izvozilo pa za 5.472.305.253 lir. Deficit znaša v prvih 11 mesecih 1.229.077.730 lir.

V novi »bitki za izvoz«, ki je želi faš. časopisje, se predvideva, da se bodo našla nova tržišča v Aziji, Afriki, Srednji Evropi in Južni Ameriki in bi bilo tako ves svet odvisen od faš. Italije. Srečno pot pri tem iskanju! (Agis).

STROKOVNJAK ZA BRESKINE NASADE

Gospodarstvo Kaufer-Farkašić, (pošta Sela pri Sisku) išče strokovnjaka za nasade breskev. Obrnilo se je na emigrantski savez s prošnjo, da bi ji navedel med emigranti osebo, ki se je z obdelovanjem breskev že pečala doma v Julijski Krajini. Strokovnjak bi dobit pri gospodarstvu Kaufer stalno namestitev. Oni izmed emigrantov, ki se v resnici razumejo na nasade breskev ter ki iščejo kako zaposliti naj se direktno obrnejo na gospodarstvo Kaufer glede zaposlitve.